

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра прикладної лінгвістики

На правах рукопису

ЛПІЧ ОЛЬГА ЯРОСЛАВІВНА

**КОНЦЕПТ НЕНАВИСТЬ/НАТРЕД ТА ЙОГО ЗАСОБИ
ВЕРБАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність: 035 Філологія (Прикладна лінгвістика)

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук

професор кафедри прикладної лінгвістики

Рогач Оксана Олексіївна

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5
засідання кафедри прикладної лінгвістики
від 03 грудня 2024 р.

Завідувач кафедри

(о.б.) Берладин Ольга Богданівна

ЛУЦЬК – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ЯК ОБ'ЄКТУ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ	7
1.1. Проблема визначення поняття «концепт»	7
1.2. Структура концепту	16
1.3. Типологія концептів	21
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ НЕНАВИСТЬ \ HATRED ..	30
2.1. Мовні засоби вираження концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED	30
2.2. Вербалізація концепту НЕНАВИСТЬ в україномовному художньому дискурсі	36
2.3. Вербалізація концепту HATRED в англomовному художньому дискурсі	54
2.4. Експериментальне дослідження асоціативних значень концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED	72
2.5. Спільні та відмінні риси концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED в україномовному та англomовному художніх дискурсах	79
Висновки до розділу 2	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у необхідності глибшого вивчення лінгвістичних аспектів емоційного дискурсу, особливо в умовах глобалізації та культурного обміну. Концепт ненависті є одним із ключових елементів як української, так і англійської мовної картини світу, оскільки він вербалізує глибокі соціальні та міжособистісні конфлікти, що відображаються у художній літературі.

Дослідження концепту ненависті проводилося різними науковцями, серед яких варто виокремити праці О. Воробійової [3], яка детально аналізувала концептологію в Україні та проблеми її розвитку, а також Г. Вишневської [1], яка досліджувала взаємозв'язок концепту з суміжними поняттями, зокрема його когнітивно-лінгвістичний статус. У міжнародному контексті дослідження концепту ненависті та його вербалізації здійснювали такі автори, як З. Ковечеш [49], чия концептуальна метафорична теорія дала новий підхід до розуміння емоційних концептів, і Дж. Лакофф [50; 51; 52], який досліджував метафоричні процеси в мовній картині світу. Значний внесок у вивчення когнітивного підходу до концептуального аналізу зробили також К. Джеріх [6] і А. Полюжин [23; 24], які підкреслили важливість дискурсивного аналізу при дослідженні емоційних концептів.

Незважаючи на значні наукові досягнення, залишається недостатньо дослідженим порівняльний аспект вербалізації концептів ненависті у різних мовах та їхніх культурних контекстах. Більшість наукових праць зосереджується на когнітивному аналізі або окремих аспектах емоційної лексики, проте комплексне дослідження концепту ненависті та його засобів вербалізації у порівняльному аспекті українського та англійського художнього дискурсів все ще потребує подальшого розвитку.

Мета дослідження полягає у виявленні спільних та відмінних рис концепту **НЕНАВИСТЬ** \ **HATRED** та засобів його вербалізації в україномовному та англійськомовному художньому дискурсах, а також у дослідженні

структурно-семантичних особливостей цього емоційного концепту в обох мовах.

Мета дослідження передбачає розв'язання таких завдань:

1. Визначити основні підходи до поняття «концепт» та його структуру.
2. Описати типологію концептів і виокремити специфіку концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED.
3. Дослідити мовні засоби вираження концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED в українській та англійській мовах, зокрема в художньому дискурсі.
4. Провести експериментальне дослідження асоціативних значень концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED серед носіїв української та англійської мов.
5. Виявити спільні та відмінні риси концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED в україномовному та англійськомовному художніх дискурсах.

Об'єктом дослідження є вербалізація емоційних концептів в україномовному та англійськомовному художньому дискурсах.

Предметом дослідження виступають мовні засоби та структурно-семантичні особливості вираження концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED в українській та англійській мовах, а також їхні асоціативні значення.

У дослідженні було використано комплекс методів для досягнення поставлених цілей. Описовий метод застосовувався для систематизації теоретичних положень щодо концептів ненависті та засобів їхньої вербалізації. Метод компонентного аналізу допоміг розкрити семантичну структуру концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED в українській та англійській мовах. Для порівняння мовних засобів вираження цих концептів в україномовному та англійськомовному художньому дискурсах використовувався зіставний метод. Експериментальне дослідження асоціативних значень концептів базувалося на методі асоціативного експерименту, що дозволило виявити культурно обумовлені особливості сприйняття концептів ненависті в різних мовах.

У дослідженні також використовувалися корпусний метод і метод суцільної вибірки. Корпусний метод дозволив аналізувати вживання концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED у великих масивах текстів українською та англійською

мовами, що сприяло виявленню частотності лексем, їхнього контекстуального оточення та особливостей функціонування в художньому дискурсі. Метод суцільної вибірки забезпечив систематичний збір мовних одиниць, пов'язаних із концептами ненависті, для повного та детального аналізу без упуцнення релевантних прикладів із досліджуваних корпусів.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у проведеному порівняльному аналізі вербалізації концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED в україномовному та англomовному художніх дискурсах, що раніше не було детально вивчено в контексті корпусного аналізу. Запропоноване дослідження враховує культурно-національні особливості вираження ненависті у двох мовах, демонструючи нові аспекти її лексико-семантичної структури. До нових наукових положень також належить аналіз асоціативних значень цих концептів, який показує, як варіюються емоційні конотації та стилістичні забарвлення залежно від мовного середовища, що розширює розуміння про концепт ненависті в лінгвокультурологічному контексті.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх застосування в навчальних курсах з когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, а також у практиці перекладу. Отримані результати можуть бути використані для створення нових навчальних матеріалів, розробки рекомендацій з перекладу емоційно насичених текстів та для поглибленого розуміння культурної специфіки концептів в українській та англійській мовах.

Апробація результатів та публікації.

Робота була апробована у доповіді на студентській науковій конференції «Лінгвістичні горизонти ХХІ століття» 05.11.2024, а також її результати представлені у науковій статті «Вербалізація концепту HATRED в україномовному та англomовному літературному дискурсах», яку подано до друку до наукового журналу «Research Trends in Modern Literature and Philology».

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних

джерел, що включає 62 найменувань, та додатків. Робота містить 4 таблиці та 4 рисунки. Повний обсяг роботи складає 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ ЯК ОБ'ЄКТУ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ

1.1. Проблема визначення поняття «концепт»

Антропоцентричний підхід вивчення мови відіграє ключову роль у розумінні того, як мова впливає на наші когнітивні процеси. Він дозволяє глибше зрозуміти механізми зберігання та обробки інформації, а також показує, як через мову ми формуємо своє бачення світу. Такий підхід допомагає усвідомити взаємозв'язок між мовою та способом нашого мислення, вказуючи на те, що зміни у мовній практиці можуть впливати на когнітивні структури. У цьому контексті, мова є не просто засобом спілкування, але й інструментом формування та використання когнітивних структур. Розуміння та інтерпретація мовних елементів, таким чином, залежать від індивідуальних когнітивних здібностей людини [15; 18, с. 64].

Термін «концепт» здобуває все більшу популярність і стає ключовим у різноманітних дисциплінах, таких як когнітивна наука, метафізика та філософія розуму. Його використання у цих областях відображає значущість концептів у процесі формування значень в контексті мовного вживання. Концепти відіграють важливу роль в тому, як люди інтерпретують і розуміють світ навколо себе, дозволяючи класифікувати та оцінювати інформацію в залежності від культурних та особистісних контекстів [39]. На нашу думку, розширене використання терміна «концепт» відображає його гнучкість і здатність адаптуватися до різних наукових та філософських рамок, що робить його інструментальним у дослідженні складності людського мислення та спілкування.

Когнітивна лінгвістика – це наукова галузь, яка аналізує мову через оптику когнітивних процесів, що відбуваються у людському мозку. Вона вивчає, як людська свідомість структурує мовленнєву інформацію, творить значення та

сприймає мовлення. Основна увага приділяється відображенню когнітивних механізмів через мову і впливу цих процесів на мовленнєву діяльність. Методологія цієї галузі включає аналіз як зовнішніх мовних процесів, так і внутрішнього пізнання [31]. Так, когнітивна лінгвістика дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між мовою та пізнавальними процесами в мозку. Це робить її особливо цінною для розуміння не тільки мови як такої, але й способу, яким людина організовує та відтворює свої думки та переживання.

У когнітивній лінгвістиці існує думка, що різноманітні мовні форми, такі як лексичні одиниці та граматичні конструкції, є інструментами вираження різних концептів. Концепти, своєю чергою, представляють собою когнітивні структури, які формують наше сприйняття та інтерпретацію дійсності. Інакше кажучи, слова й граматичні засоби відображають специфічні когнітивні моделі, що визначають, як саме ми «бачимо» світ навколо нас [45, с. 467].

Концепт у сучасній когнітивній лінгвістиці є фундаментальним терміном, що вивчає взаємодію між мовою та мисленням людини [21]. Цей термін має подвійну природу: з одного боку, він відображає психічні процеси – як люди сприймають і обробляють інформацію в своєму мозку; з іншого боку, мовну – як ці психічні процеси втілюються в словах, фразах і мовних конструкціях. Така багатогранність дозволяє когнітивній лінгвістиці інтегрувати психологічні та лінгвістичні аспекти для глибшого розуміння як мовних, так і когнітивних процесів. Однак, через різноманітність підходів різних наукових шкіл, концепт часто отримує різні тлумачення, що ускладнює створення універсальної теорії. Це також вказує на потребу далі розробляти та уточнювати теоретичні основи цього поняття [29].

Термін «концепт», який має латинське коріння, з «conceptus» означає «думка» або «ідея», часто використовується у контексті логіки та філософії. Інша похідна від «conceptum» перекладається як «зародок» або «насіння». Таке різноманіття значень вказує на глибоку багатозначність та широкий спектр використання цього терміну в різних галузях знання. Ця полісемія також створює певні виклики при спробах точного наукового визначення, оскільки

кожен дослідник може підійти до концепту з різних теоретичних позицій [14, с. 74].

Концепт можна описати як вбудовану частину психологічних рамок, на яку часто не звертають увагу у свідомому житті, але яка впливає на повсякденні дії та звички людини. Більшість дій виконуються автоматично, під впливом звичних моделей поведінки, і люди рідко задумуються про їхні глибинні причини. Ці моделі поведінки важко виявити чи проаналізувати, але мова може служити інструментом для їхнього розкриття. За Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, мова не просто відображає концептуальні рамки, але й активно їх формує, впливаючи на спосіб комунікації та мислення [51, с. 4; 52].

За А. Карпенком, Поняття «концепт» часто використовується у різних наукових дисциплінах, але його визначення залишається досить неоднозначним і варіативним. Це пов'язано з тим, що термін зародився на перетині лінгвістики з такими науками, як філософія, психологія, антропологія та семіотика, що спричинило появу численних дефініцій та підходів до інтерпретації цього явища. В лексикографічних та спеціалізованих наукових джерелах можна знайти різноманітні визначення, кожне з яких вносить свій вклад у загальне розуміння концептів, але жодне не є вичерпним. Це підтверджує проблема відсутності чіткості, яка є типовою для багатьох популярних наукових термінів сьогодні [13, с. 9].

Різні автори пропонують свої підходи до визначення та аналізу концептів, що вказує на складність і багатовимірність цього поняття. Зокрема, О. Цапок вважає, що головними причинами такої термінологічної розбіжності є наявність різних наукових підходів та відсутність чітко визначених меж, що ускладнює співвіднесення концептів з конкретними термінами [35, с. 98].

За словниковими визначеннями, концепт є фундаментальною одиницею, яка структурує наше знання про світ і впливає на наше мовлення, мислення, та сприйняття реальності. Ця концепція відіграє ключову роль у вивченні мови, оскільки дозволяє аналізувати, як люди формують свої поняття про світ та як ці поняття передаються через мову. Різні лексикографічні джерела, такі як

Merriam-Webster [44], Collins dictionary [42], Cambridge Dictionary [41] і Oxford English Dictionary [54], описують концепт як ментальне представлення ідей або абстрактних явищ, що підкреслює його важливість у структуруванні людських знань і сприйнятті мовному вираженню. Крім того, важливим є те, як концепт активується мовними знаками. У процесі пізнання світу ми обираємо певні елементи для спостереження, і наші сприйняття залежать від ряду факторів: обраної нами перспективи, фокусу нашої уваги, специфікації деталей, на які ми звертаємо найбільше уваги, та їхньої важливості. Наприклад, когнітивні операції, такі як фокусування (focusing), перспективізація (perspective), специфікація (specificity) та висвітлення або проміантність (prominence), відповідають різним аспектам того, як ми конструюємо та інтерпретуємо отриману інформацію [53, с. 55].

У когнітивно-дискурсивній лінгвістиці концепт визначається як базова одиниця знань, що відіграє ключову роль у когнітивних процесах особи. Це може включати стереотипи, знання, ставлення та оцінки, які в сукупності формують нашу здатність сприймати та інтерпретувати різноманітні аспекти світу. Вони служать як когнітивні схеми, що структурують мовленнєву діяльність людини, впливаючи на те, як вона сприймає та взаємодіє зі світом навколо себе [28, с. 23].

Концепт є відображенням культурних цінностей, норм і уявлень, інтегрованих в цілісні когнітивні структури. Культурний контекст є ключовим для розуміння концептів, оскільки саме через культурні окуляри ми інтерпретуємо мовні структури і засоби. Це веде до того, що один і той же концепт може мати різні відтінки значення в різних культурах [5].

Концепт «воля» добре ілюструє важливість культурного контексту в розумінні значення понять у різних мовах. Наприклад, у англійській мові «freedom» часто асоціюється з особистою свободою і незалежністю, яка в корені американської культури має високу цінність, пов'язану з ідеями демократії та прав людини. Вона включає право вибору та можливість жити за власними переконаннями без зовнішнього примусу.

У контексті української лінгвокультури, «воля» має глибше і ширше значення, яке часто включає не тільки особисту свободу, але й колективну свободу та незалежність нації. Це поняття відіграє ключову роль у національній ідентичності і в історичному контексті сприймається як боротьба за незалежність. Таким чином, в українському контексті «воля» має глибокі культурні та історичні корені, які впливають на її вживання і розуміння.

Згідно з поглядами О. Селіванової, концепт є складною, багатовимірною одиницею, яка перевищує просту суму слів чи понять. Це багатоаспектна структура, що включає в себе перцептивні, когнітивні та емоційні компоненти людського досвіду. Такий підхід дозволяє враховувати глибинні психічні процеси, включаючи способи сприйняття світу, формування думок та емоцій. Отже, концепт є центральним у розумінні того, як люди інтерпретують світ і засвоюють нові знання через когнітивні процеси [27, с. 259].

Г. Фелбер у своїй праці визначає концепт як незалежну одиницю думки, акцентуючи на тому, що цей елемент мислення існує незалежно від конкретних термінів, які ми використовуємо для його опису. За його підходом, концепти формують основу для термінів, проте термін встановлюється лише після ретельного аналізу його відповідності задуманому концепту. Такий підхід підкреслює важливість детального розгляду і глибокого аналізу при визначенні термінів, які мають відповідати концептам. Він вказує, що хоча концепти тісно пов'язані з термінами, вони не є ідентичними, і розуміння концептів вимагає вивчення їх внутрішньої структури та взаємодії з іншими концептами [47, с. 103].

Концепт у контексті когнітивної лінгвістики є ключовою структурою, яка взаємодіє з іншими концептами, формуючи складну мережу зв'язків та асоціацій. Важливо зазначити, що аналіз концепту вимагає розгляду не тільки самої одиниці, але й її взаємодій з іншими елементами концептосфери. У контексті лінгвокультурології концепт виходить за межі простої дефініції, включаючи культурно-етнічні аспекти, що відображають мовну картину світу [10, с. 103].

За словами О. Газуди, концепт може мати і невербальну форму, що означає його існування не лише у мовному вираженні, але й у формі образів, ментальних моделей та емоційних асоціацій. Це підкреслює його багатовимірність та глибину, оскільки концепти можуть передавати складні ідеї та емоції, що набагато ширше, ніж проста лексична значимість слів [4, с. 42].

Концепт – це ключова ідея чи поняття, яке формується в нашому свідомості та відображається за допомогою мовних засобів, таких як слова або фрази [33]. Ці мовні одиниці дозволяють нам поділитися нашими думками та ідеями з іншими людьми, забезпечуючи їх розуміння та сприйняття. Основна роль концептів у мові полягає у тому, що вони сприяють формуванню мовних категорій, що в свою чергу впливає на структуру мови. У контексті когнітивної лінгвістики, концепти виступають як фундаментальні блоки, які наша свідомість використовує для структурування довкілля. Ми категоризуємо різні об'єкти та явища, надаючи їм спільні характеристики та групуючи їх за ознаками схожості. Цей процес дозволяє нам аналізувати та відрізнити один об'єкт від іншого, створюючи організовані уявлення про світ [34, с. 218].

За поглядами Дж. Лакоффа та М. Джонсона, концепт є ключовим елементом у розумінні того, як ми сприймаємо і взаємодіємо зі світом. Ці вчені вважають, що концепти не просто відображають наше сприйняття реальності, але й активно формують наші емоції, поведінку та ставлення до різних аспектів життя. Важливою особливістю концептуальної системи є її метафоричність, що означає, що ми часто розуміємо одне поняття через призму іншого, більш доступного або знайомого нам [50; 51].

У своїй праці А. Приходько висвітлює різні підходи до визначення поняття «концепт», що дозволяє глибше зануритися у його сутність та роль у різних сферах знань. Він описує концепт як епістемічну структуру, що ґрунтується на узагальненні знань та досвіду; як психоментальне явище, яке є продуктом людської свідомості; як етнокультурний вираз, що відбиває досвід спільноти; як прагма-регуляторне утворення у дискурсі; та як аксіологічне

утворення, що виникає з культурних цінностей. Синтетичний підхід об'єднує ці аспекти, підкреслюючи складність і багатовимірність концепту [25].

Згідно з думкою М. Полюжина, концепт – це складне знання, що допомагає нам структурувати реальність, діючи як фільтр для сприйняття інформації. Він включає не тільки когнітивні, але й емоційні аспекти, роблячи наше сприйняття світу більш особистісним і глибоким [19, с. 35]. В. Воробйова наголошує, що концепт являє собою базову одиницю свідомості, що об'єднує як вербалізоване, так і невербалізоване знання, емоції та досвід. Це підкреслює його роль у формуванні індивідуального досвіду та особистісної значимості взаємодії зі світом [3, с. 4].

Концепт за лінгвокультурним підходом можна визначити як складне і багатогранне поняття, що відображає специфіку культури та національних особливостей сприйняття світу. Існує кілька підходів до розуміння концептів. Етноцентричний підхід бачить у концепті національно-культурний стереотип або домінуючу, яка відображає ключові особливості культури. З іншого боку, антропоцентричний підхід акцентує на спроможності людини до сприйняття та використання концепту. Аксиологічний підхід визначає концепт як цінність, важливу для певної культури [14]. Також важливо враховувати, що концепти можуть виступати в ролі знаків чи символів, які замінюють або посередничають реальність, і це знову ж таки підкреслює їхню роль у структурі знань та семантичній організації [40, с. 40].

На думку Н. Таценко, концепт часто розглядається як ключовий елемент, що відображає глибокі ментальні уявлення людини про навколишній світ. За Н. Таценко, концепти формуються завдяки активній взаємодії людини з її середовищем, де значну роль відіграють процеси спостереження, дослідження та комунікація. Такі процеси дозволяють людині переосмислювати та структурувати інформацію, тим самим формуючи ментальні картини або концепти [31, с. 105].

Концепт включає в себе не тільки пряме словникове значення поняття, а й багатий набір асоціацій, емоцій, стереотипів, що пов'язані з ним у ментальному

просторі людини. Це робить концепт більш глибоким та багатограним, дозволяючи краще зрозуміти інтерпретації та зв'язки, які людина встановлює між різними аспектами світу. Понятійний складник виражається через пряму номінацію та властивості, які дозволяють ідентифікувати та класифікувати концепт у межах мови. Образний складник проявляється через концептуальні метафори, що дозволяють мові переносити значення та створювати нові образи за допомогою аналогій та асоціацій. Ціннісний компонент тісно пов'язаний з понятійним і образним складниками, оскільки він відображає культурні, ідеологічні та особистісні цінності, які мова та культура вкладають у концепт [43, с. 25].

У лінгвокогнітивістиці розрізнення між термінами «поняття» та «концепт» важливе для глибшого розуміння як мова відображає культурні та індивідуальні особливості сприйняття світу. «Поняття» є абстрактним визначенням, яке відбиває базові характеристики об'єкта чи явища. Натомість, «концепт» має більшу глибину та розмаїтість, адже включає всю інформацію поняття, доповнену культурними та етнічними вимірами. Це означає, що концепт формує спосіб, яким певна культурна чи етнічна група використовує і розуміє поняття, інтегруючи його у свою мовну картину світу [6, с. 62]. За В. Кузнецовим, обидва терміни, хоча й відрізняються за змістом, мають однакову ментальну основу, що вказує на їхню здатність об'єднувати логічні та гносеологічні погляди на об'єкти [17, с. 80].

На відміну від простого слова, концепт володіє значно більшою складністю. Він включає в себе не лише лінгвістичне значення, яке можна описати словами, але й культурне значення, яке залежить від контексту й досвіду людини. Таким чином, концепт стає чимось більшим, ніж просто ментальний символ або абстрактна ідея; він перетворюється на комплексну одиницю знань [19, с. 237]. Концепти можуть згуртовуватися та формувати складніші абстрактні рівні, що відіграють важливу роль у когнітивному процесі. Це вказує на динамічність і багатогранність поняттєвої системи людини, де

базовий пласт знань об'єднується з додатковими ознаками та когнітивними структурами, формуючи повний обсяг концепту [23].

Визначення поняття «концепт» є складною проблемою в межах когнітивної лінгвістики, оскільки процес обробки інформації в мисленні відбувається на кілька етапів. Спершу окремі елементи інформації повинні бути узгоджені між собою, а згодом на основі отриманого упорядкованого цілого створюються різні варіації, або модифікації, за допомогою когнітивних операцій. У зв'язку з цим виникає потреба чітко розрізнити поняття «концептуальна модель» і «когнітивна модель», які часто використовуються як синоніми. Проте, концептуальну модель слід розуміти як структуру даних без урахування когнітивних операцій, тоді як когнітивна модель включає в себе вплив цих операцій, що дозволяє на основі однієї концептуальної моделі створювати кілька когнітивних [7, с. 217]

Сучасні дослідження концептів виокремлюють їх від лексем за кількома основними рисами. По-перше, концепт виступає як багаточасова структура, маючи пласти концептуальних ознак, в той час як лексеми містять семантику, тобто елементарні одиниці значення. По-друге, концепт має зміст, який є більш широким і глобальним, ніж семантика лексем, оскільки він включає в себе більшу кількість інформації та зв'язків з іншими концептами. Третім відмінністю є те, що концепт функціонує у мовленні не як окремий елемент, а через взаємодію з іншими концептами, тим самим відіграючи активну роль у процесі мислення [24, с. 219].

Концепти можуть існувати як частково вербалізовані явища, що означає, що не всі з них мають стійке словесне вираження. Деякі концепти важко виразити одним словом або фразою, проте їхня концептуальна природа не викликає сумнівів. Вербалізація, в лінгвістичному розумінні, означає вираження концепту мовними засобами, що включає використання ключових слів (прямих номінацій) або синонімів для пояснення його ознак. У мові концепти часто представлені лексемами, які діють як вербалізатори. Визначення (дефінування) концептів за допомогою словникових дефініцій є одним із способів опису

концептів, який допомагає зрозуміти та уточнити їхні характеристики [12, с. 43].

Корпусний аналіз концептів використовує великі масиви текстів для вивчення мовленнєвих практик і когнітивних процесів, що стоять за мовною діяльністю. Завдяки аналізу текстових корпусів можна підтвердити гіпотези про взаємозв'язки між словами, розкрити контекстуальні і культурні особливості концептів, а також зрозуміти, як мова відображає спосіб мислення мовців. Це допомагає науковцям отримати глибше уявлення про мову як систему, яка відображає когнітивні процеси і культурні контексти [49].

Отже, визначення поняття «концепт» є складним і багатограним завданням, яке викликає численні дискусії в науковому світі. У рамках когнітивної лінгвістики, концепт розглядається як фундаментальна одиниця знань, що впливає на мовлення, мислення і сприйняття реальності людиною. Розуміння концептів через антропоцентричний підхід дозволяє глибше аналізувати зв'язки між мовою та когнітивними процесами, що відбуваються у мозку. Концепти не тільки формують наші знання про світ, але й активно впливають на наші повсякденні дії та спосіб мислення, відображаючи культурні та особистісні особливості.

1.2. Структура концепту

Виходячи з поглядів В. Еванса, концепти можна розглядати як внутрішньо організовані структури, які складаються з трьох основних компонентів: чуттєвого образу, інформаційного змісту та інтерпретаційного поля. Чуттєвий образ у цій структурі виникає через перцептивні властивості, які формують наші відчуття і відображення реального світу. Ці образи, сприйняті через органи чуття, стають основою для метафоричного розуміння предметів і явищ, додаючи концепту емоційне та образне забарвлення. Когнітивні класифікатори допомагають формувати структуру концепту, інтегруючи перцептивні особливості з інформаційними та інтерпретаційними складовими, що

відіграють роль у формуванні смислового змісту та контекстуальної релевантності концептів. Ці елементи можуть варіюватися за ступенем яскравості в свідомості особи, що впливає на загальне сприйняття та інтерпретацію концептів [46]

Структура концепту включає в себе ядро та периферію, де ядро складається з найважливіших асоціацій, які є найбільш значущими для носіїв мови, тоді як периферія містить менш важливі асоціації. Концепт виявляється у свідомості через мовні одиниці, такі як лексеми, ідіоми, словосполучення, речення та тексти, що дозволяє висловлювати та уточнювати його зміст на різних рівнях мови. Структура концепту не є жорстко визначеною; вона є гнучкою і змінюється залежно від контексту, що є необхідним для інтеграції концепту в ширшу концептуальну сферу. Концепт охоплює всі психічні характеристики явища і сприяє розумінню реальності, забезпечуючи взаємодію між мовленням та мисленням. Упорядковані набори концептів формують концептуальну сферу особи, що відображає її уявлення про світ та визначає способи взаємодії з навколишнім середовищем. Мова, як засіб вираження концептів, надає доступ до свідомості та понятійної сфери людей, дозволяючи досліджувати і розуміти структуру та зміст їхніх думок [19, с. 237].

Структура концепту в сучасній лінгвістиці розглядається через два основні підходи. Перший підхід ділить концепт на три компоненти: концептуальний, образний і ціннісний, які разом формують повне уявлення про концепт. Другий підхід використовує полеву репрезентацію, де концепт складається з ядра та периферії, показуючи, як основні та додаткові когнітивні риси взаємодіють у межах структурної мережі. Концепти також розміщуються у концептуальних сферах або доменах і часто виражаються через метафори, що допомагає в структуруванні та розумінні мовних одиниць. Структура концепту залишається відносно неоднозначною і динамічною, оскільки концепти постійно зазнають змін, перекриваються з іншими одиницями або співіснують з ними, що робить їх дослідження особливо цікавим і складним [1].

За дослідженнями Ж. Краснобаєвої-Чорної [14] та В. Ніконової, концепт може бути представлений як структура з ядром та периферійними шарами, де кожен наступний шар є більш абстрактним і складним ніж попередній. Ці шари формуються з концептуальних ознак, які утворюють ієрархічні рівні. Така структура відображає динамічний характер концептів, підкреслюючи їх здатність до змін і розвитку. Вона дозволяє аналізувати концепти, розглядаючи як прості та легкозрозумілі ознаки, так і глибші, абстрактні аспекти, що сприяє більш всебічному розумінню мовних явищ [20].

На нашу думку, така модель відкриває нові можливості для аналізу як мовних структур, так і когнітивних процесів, які їх формують. Вона підкреслює важливість глибинного розуміння концептів для вивчення мови та її впливу на мислення і культуру. Розгляд концептів у такий спосіб сприяє більшому розумінню того, як люди використовують мову для організації своїх думок та як це відображається в їхньому сприйнятті світу.

В. Пліс зазначає, що структура концепту охоплює три ключові компоненти: образ, інформаційний зміст, та поле інтерпретації. Образ концепту формується з нашого сприйняття реальності та її метафоричного переосмислення. Інформаційний зміст включає в себе когнітивні аспекти об'єкта, охоплюючи як буквальні, так і переносні значення, пов'язані з основними характеристиками чи функціями об'єкта. Поле інтерпретації дозволяє інтегрувати образ і інформаційний зміст концепту в рамки особистісного або культурного досвіду, забезпечуючи його глибше розуміння. Таким чином, концепт набуває повноцінності тільки коли ці три компоненти взаємодіють і формують єдине ціле [22, с. 117].

Структура концепту формується на основі обраного методу концептуалізації, який залежить від підходів та інструментів, що використовують дослідники. Основний інструмент для моделювання концептів – концептуальний аналіз, який може включати різноманітні техніки, такі як дистрибутивний, компонентний, контекстуальний, інтерпретативний, етимологічний, порівняльний аналізи та аналіз на основі асоціаційних

експериментів. Ці методи допомагають дослідникам розкрити різні аспекти концепту, його структуру та зміст з різних боків, виявляючи складність та багатогранність явища [27].

За С. Сухорольською та О. Федоренко, структура концепту включає шість основних когнітивних компонентів (cognitive components), що є важливими для опису події руху: фігура (figure), основа (ground), шлях (path), рух (motion), спосіб (manner) та причина (cause). Кожен з цих елементів відіграє окрему роль у структурі висловлювання. Наприклад, у реченнях на зразок «Книга впала зі столу» та «Книга лежить на столі», фігура (figure) – це книга, основа (ground) – це стіл, а рух (motion) виражений дієсловами «впала» та «лежить». Шлях (path) визначається прийменниками, такими як «зі» або «на», які вказують на напрямок руху або місцезнаходження. Дієслова також можуть передавати спосіб (manner) та причину (cause) події [30, с. 219-220].

Варто зазначити, що не всі компоненти мають однакову значущість у кожному контексті. Наприклад, для передачі основного сенсу події руху часто достатньо використання фігури, основи, шляху та руху, тоді як спосіб і причина можуть бути опущені. Однак ці перші чотири компоненти (figure, ground, path, motion) є центральними для побудови концептуальної структури руху [30, с. 220].

З позиції когнітивної лінгвістики, висловлення мовця можна розглядати як знак, що має певну форму – речення або їх сукупність із встановленими структурними особливостями. Внутрішній зміст цього знаку містить два основних види інформації: по-перше, це інформація, що стосується описуваної події або подій (так звані ментальні репрезентації реального світу, або event schemas), по-друге, інформація, пов'язана з наміром мовця або іллокуцією. Іллокуція відображає комунікативну мету висловлення, яку мовець має на увазі під час змалювання події. У результаті поєднання цих двох компонентів – події та іллокуції – формується концепт, що відображає як сам зміст висловлення, так і його комунікативну спрямованість [8, с. 189].

В наукових дослідженнях структура концепту розглядається як комплексна та багат шарова. Важливим аспектом аналізу є вивчення історичних шарів концептів, які відображають різні часові періоди, походження та еволюцію значень. Концепт може містити такі компоненти: образний, понятійний та ціннісний аспекти [25; 26]:

1) Образний компонент включає сенсорні властивості, пов'язані з об'єктами, подіями та явищами, які ми сприймаємо через зорові, слухові, тактильні, смакові чи запахові відчуття. Цей аспект зберігається у нашій пам'яті і впливає на наше уявлення про концепт.

2) Понятійний аспект пов'язаний з мовною репрезентацією концепту, включаючи назву, опис, атрибути і відношення до інших концептів. Це забезпечує структурну основу концепту та дозволяє мовцям взаємодіяти з поняттям на різних рівнях мовлення.

3) Ціннісний аспект відіграє ключову роль у формуванні ментальної оцінки концепту. Він включає культурні, соціальні та індивідуальні значення, які ми приписуємо поняттю. Ціннісний компонент відображає, як суспільство та окремі особистості цінують та інтерпретують концепт у своїх мовленнєвих практиках.

Структура концепту в класичній теорії розглядається як система, яка базується на концептуальних символах або ментальних образах з чіткою структурою. Кожен концепт складається з компонентних ознак, які також є символами і виконують роль достатніх та необхідних умов для його визначення. Ця теорія має глибокі корені, що сягають часів Платона і була домінантною аж до середини ХХ століття, коли відбулися значні зміни у філософії та психології. Згідно з теорією прототипу, концепти організуються навколо центральних (типових) і периферійних (менш типових) членів. Центральний прототип вважається абстракцією, яка включає основні характеристичні ознаки, або зразком, що зберігається у пам'яті. Такий підхід вказує на важливість «ефекту типовості», де всі члени концепту групуються за принципом сімейної схожості,

а типовість кожного члена визначається кількістю спільних ознак з іншими членами категорії [48].

Отже, структура концепту є внутрішньо організованою та складається з трьох основних компонентів: чуттєвого образу, інформаційного змісту та інтерпретаційного поля, які взаємодіють для формування повного уявлення про концепт. Це дозволяє розуміти концепт як динамічну структуру, що включає ядро та периферію, з основними та додатковими асоціаціями, які варіюються залежно від контексту. Концепти виявляються в мовних одиницях і відіграють ключову роль у взаємодії між мовленням і мисленням, формуючи концептуальну сферу, що відображає особистісні уявлення про світ і способи взаємодії з навколишнім середовищем.

1.3. Типологія концептів

Типологія концептів в науковому світі не має єдиної, універсально прийнятої системи класифікації, через що дослідження в цій сфері часто викликає труднощі. Основна проблема полягає в тому, що концепти мають складну системну організацію і зв'язки між ними можуть бути дуже різноманітними та мінливими. Відсутність чіткої ієрархії або узгодженої систематизації ускладнює визначення та аналіз концептів, а також розуміння їхніх взаємозв'язків. Це в свою чергу може впливати на ефективність теоретичних досліджень та практичне застосування отриманих знань в гуманітарних та соціальних науках [2, с. 63].

За О. Шевченком, концепт як когнітивна одиниця значення є абстрактною ідеєю чи ментальним символом, який формує основу для нашого розуміння та категоризації світу. Це можна вважати основним елементом знання, що використовується для представлення ідей, об'єктів, подій, явищ чи відносин. Оскільки концепти мають багатовимірний характер і можуть існувати в різних

контекстах і мати різні властивості, їх класифікація вченими стає складним і дискусійним процесом. Різні класифікації спираються на визначення того, що вважати ключовим у структурі та функціях концептів, що зумовлює різноманітність підходів до їх дослідження [37].

Загалом, у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвоконцептології розрізняють п'ять основних підходів до аналізу та інтерпретації концептів [38]:

1) Лінгвокогнітивний підхід вважає концепт багатомірним утворенням наших ментальних ресурсів. Концепти тут розглядаються як складні смислові структури, які включають образні, поняттєві та ціннісні аспекти. Цей підхід дозволяє бачити концепт як частину загальної картини світу особистості.

2) Лінгвокультурологічний підхід розуміє концепт як базову одиницю культури, яка відбиває лінгвокультурну специфіку спільноти. Концепт тут є носієм культурно зумовлених уявлень, що формують світоглядну орієнтацію етносу.

3) Логічний підхід використовує логічний аналіз для розуміння концептів, незалежно від їх мовної форми. Це дозволяє вивчати концепти як абстрактні категорії, що існують поза мовними виявленнями.

4) Семантико-когнітивний підхід зосереджується на аналізі семантики мовних одиниць, що відображають концепти. Це допомагає вивчати, як мовні структури моделюють концептосферу.

5) Філософсько-семіотичний підхід досліджує концепти як знакові системи, акцентуючи на когнітивних основах знакової природи концептів.

Типологія концептів, запропонована А. Вежбицькою, включає два основних типи: концепт-мінімум та концепт-максимум. Концепт-мінімум є базовим рівнем розуміння слова, який є обов'язковим для всіх мовців і важливим для ефективної комунікації. Він відображає знання про зміст слова, які є відомими, але не грають центральної ролі у повсякденному житті мовця. Це означає, що мовець може використовувати слово правильно, але без глибокого занурення в усі його значення і нюанси. Концепт-максимум, навпаки, представляє найбільш повне і глибоке розуміння слова, спільне для всіх членів

мовної спільноти. Він включає не тільки базове значення слова, але й додаткові аспекти, знання та ідеї, які можуть бути пов'язані з професійними знаннями чи спеціалізованими сферами вживання. Цей концепт дозволяє мовцю не тільки використовувати слово в широкому контексті, але й розуміти його більш тонко і глибоко. Важливість цієї типології полягає в тому, що вона дозволяє краще зрозуміти, як різні люди сприймають і використовують мову. Концепт-мінімум забезпечує базову можливість для спілкування між різними мовцями, тоді як концепт-максимум відкриває більш широкі можливості для точного і деталізованого висловлювання думок та обміну інформацією [55, с. 109]

О. Шевченко класифікує концепти за різними критеріями, що відображає їхню багатогранність та різноманітність. Концепти можна розділити на наукові та повсякденні, що відображають наукове чи наївне бачення світу. За способом вираження розрізняють пізнавальні концепти, що мають поняттєву природу, та художні, що базуються на асоціаціях. Також існують концепти-універсалії, які зустрічаються у всіх культурах, та ідіоетнічні, характерні для конкретних груп [38, с. 129].

Класифікація може також бути заснована на відношенні концепту до суб'єкта його концептуалізації, охоплюючи національні, соціокультурні та індивідуально-культурні концепти. Щодо походження, концепти поділяються на первинні, з яких формуються інші, та вторинні. В історичному контексті ми маємо концепти різних епох, від Античності до Нового часу. За структурою виділяють прості та складні концепти [38, с. 129].

Крім того, концепти можуть бути класифіковані за способом репрезентації у мові: лексичні, фразеологічні та граматичні. Важливо також розрізняти концепти за об'єктом і змістом, включаючи концепт-мінімум, концепт-максимум та енциклопедичний додаток. Щодо абстракції, існують універсалії духовної культури і символи окремих реалій. За досвідом, концепти діляться на апіорні та апостеріорні, а за когнітивним осягненням – на базові, абстрактні та конкретні [38, с. 129].

В. Пліс поділяє концепти на два основні типи: номіновані та неноміновані [20, с. 118]:

1) Номіновані концепти мають чітке мовне втілення у вигляді слів або словосполучень, що робить їх легко ідентифікованими та доступними для дослідження. Наприклад, слова «любов», «свобода», або «справедливість» є виразами абстрактних понять, які ми легко розпізнаємо та використовуємо в повсякденному мовленні.

2) Неноміновані концепти, у свою чергу, не мають прямого мовного вираження або специфічних термінів, які б їх означали. Вони можуть бути присутніми в структурі мови або її використанні, але їх важче формалізувати. Прикладами можуть бути певні культурні або емоційні стани, які складно передати словами, але які виражені через метафори або особливості граматики. Наприклад, концепт ностальгії в різних культурах може мати різні форми вираження, що не завжди легко передати конкретними словами.

Типологія концептів, яка базується на рівні їх відображення народної ментальності, розділяє їх на національні (або етнокультурні) та універсальні. Це дозволяє глибше досліджувати особливості різних культур, їх цінності, традиції та способи мислення. Національні концепти відображають унікальні особливості конкретної культури і можуть бути незрозумілими або мати інше значення для представників інших культур. Універсальні концепти, навпаки, є спільними для різних культур і відображають загальнолюдські когнітивні структури [22, с. 118].

Поділ концептів, за Н. Фрасинюк, на категорії допомагає виявити, як різні культури та спільноти використовують мову для вираження своїх унікальних і універсальних уявлень [32, с. 336]:

1) Концепти-автохтони – це такі, які виникають безпосередньо у певних етнокультурних контекстах і тісно пов'язані з певною культурою або мовною спільнотою. Вони включають у себе специфічні значення, що виникають з мовних реалізацій та культурних особливостей.

2) Протоконцепти – це універсальні концепти, які можуть існувати у багатьох культурах та не залежать від конкретної мови. Вони представляють базові ментальні одиниці, які є фундаментальними для людського мислення і сприйняття світу.

3) Метафізичні концепти – це такі, що не мають прямого лексичного вираження та часто не несуть ціннісної ваги для мовної спільноти. Ці концепти можуть включати абстрактні поняття, які існують за межами конкретних культурних або мовних контекстів.

Типологія концептів за О. Хорошун охоплює широкий спектр когнітивних структур, які ми використовуємо для розуміння світу навколо нас. Ця класифікація включає [33, с. 219]:

1) Мисленнєві картинки – це візуальні та образні представлення, які формують наші уявлення про світ. Наприклад, коли ми думаємо про «дерево», ми можемо уявляти його зелене листя і коричневий стовбур.

2) Схеми – структуровані блоки знань, які допомагають нам інтерпретувати та розуміти різноманітні події та явища. Схема «відпустка» може включати подорож до моря, відпочинок на пляжі, і відвідування визначних пам'яток.

3) Поняття – категорії, за допомогою яких ми класифікуємо та організуємо об'єкти, події чи ідеї на основі спільних характеристик. Наприклад, поняття «меблі» включає столи, стільці, дивани тощо.

4) Фрейми – контекстуальні структури, які допомагають нам інтерпретувати події чи ситуації. Фрейм «ресторанний візит» може включати елементи замовлення столика, вибору страв, їжі та оплати рахунку.

5) Сценарії – скрипти типових послідовностей дій, які відбуваються у знайомих ситуаціях. Сценарій «похід у кіно» може включати купівлю квитків, вибір місць, перегляд фільму та обговорення його з друзями після сеансу.

6) Гешталти – цілісні сприйняття, що базуються на групуванні елементів за певними закономірностями. Наприклад, сприйняття обличчя на

фотографії вимагає від нас розпізнати і інтегрувати окремі риси (очі, ніс, рот) у впізнавану форму.

Ця типологія підкреслює складність і різноманітність способів, за допомогою яких ми взаємодіємо зі світом. Використання таких різних когнітивних структур дозволяє адаптуватися до широкого спектру ситуацій, сприймати та обробляти інформацію на різних рівнях складності, що є фундаментальним для розуміння і взаємодії зі складним світом навколо нас.

Типологія концептів, яку пропонує А. Загнітко, ґрунтується на кількох критеріях, які дозволяють класифікувати концепти з різних точок зору [9]:

1) За ступенем прояву аксіологічної складової:

а) Телеономні концепти включають в себе ціннісні оцінки та мають чітку цільову спрямованість. Вони пов'язані з певними цілями чи функціями в культурі або соціумі. Наприклад, концепт «свобода» в західних культурах часто має позитивну аксіологічну оцінку та вважається важливим ідеалом.

б) Нетелеономні концепти менше залежать від ціннісних оцінок та більше орієнтовані на описові аспекти. Наприклад, концепт «стіл» зазвичай не має емоційного або ціннісного навантаження.

2) З урахуванням динаміки концепту, його еволюції:

а) Стабільні концепти зберігають своє значення та використання протягом довгого часу. Наприклад, концепт «мати» залишається відносно стабільним у багатьох культурах.

б) Змінні концепти піддаються еволюції та змінам. Наприклад, концепт «гендер» значно еволюціонував у сучасному світі.

с) Оригінальні концепти є властивими певній культурі або мові, в той час як запозичені концепти приходять з інших культур та мов, адаптуючись до нових умов.

3) За ступенем поширення:

а) Універсальні концепти є загально визнаними та використовуються в багатьох культурах, наприклад, концепти «час» або «простір».

b) Етноспецифічні концепти характерні для певної етнічної групи. Наприклад, концепт «табу» може мати різне значення та важливість в різних культурах.

c) Соціально властиві концепти поширені серед певних соціальних груп або класів, такі як «класовість».

d) Індивідуальні концепти відображають особистісні переживання та відчуття, які є унікальними для конкретної особи.

На нашу думку, така типологія концептів, яку висвітлює А. Загнітко, є корисною для розуміння того, як різні культурні, соціальні, та індивідуальні фактори впливають на формування та використання концептів. Вона дозволяє більш глибоко аналізувати мовленнєву та когнітивну діяльність людей у контексті їхнього соціокультурного середовища. Такий підхід відкриває нові перспективи для міжкультурних досліджень та сприяє кращому розумінню взаємодії між мовою, мисленням і культурою.

А. Приходько у своїй роботі представляє типологію концептів з позицій когнітивної семантики, розрізняючи їх за параметричними та непараметричними характеристиками. Параметричні концепти пов'язані з кількісними або якісними показниками, такими як розмір, якість, обсяг, функція чи статус [25]. Наприклад, концепт «висота» може мати визначені параметри, такі як високий, низький, середній. Непараметричні концепти, навпаки, виражені через почуття, сприйняття та асоціації і не мають вимірюваних характеристик, як, наприклад, концепти «свобода» або «краса».

Типологія концептів, яку розробила О. Воробйова, дозволяє глибше зрозуміти різноманіття способів прояву та вмісту концептів у мові та культурі. Концепти класифікуються за сферою прояву: від лінгвістичних, що прямо виражені у словесній формі, до культурних та етнічних, що відображають особливості національного сприйняття. Художні та естетичні концепти проявляються у мистецтві, де символи та метафори використовуються для передачі глибших значень. За змістом Воробйова вирізняє категоріальні концепти, які стосуються базових категорій мислення, а також специфічніші, як

емоційні чи міфоконцепти, що відображають емоційний стан чи міфологічне сприйняття [3]. Текстові концепти є особливими, оскільки вони втілюють собою лінгвістичні та ментальні формації, що виникають на рівні тексту і здатні передавати багатозначність та глибинні ідеї художнього твору через метаобрази [11, с. 200].

Отже, типологія концептів у сучасному мовознавстві демонструє велику різноманітність підходів до класифікації та визначення концептів, а також підкреслює відсутність універсальної системи для їх категоризації. Ця ситуація вказує на складність і багатовимірність концептів як феноменів, які виходять за рамки простих лексичних визначень і включають широкий спектр змістовних, культурних, індивідуальних і соціальних аспектів.

Висновки до розділу 1

Проблема визначення поняття «концепт» є ключовою для розуміння взаємодії між мовою та когнітивними процесами в рамках антропоцентричного підходу до лінгвістики. Аналіз концептів через корпусні текстові масиви забезпечує глибше розуміння як мовленнєвих структур, так і когнітивних процесів, відкриваючи нові можливості для вивчення мови як дзеркала культурних та індивідуальних особливостей мислення. В контексті когнітивної лінгвістики, концепт виступає як фундаментальна одиниця, що дозволяє аналізувати і відтворювати ментальні моделі людини, формуючи тим самим наше розуміння реальності. Розмаїтість підходів до визначення концептів і різноманіття їхніх тлумачень у науковій літературі підкреслюють складність і багатовимірність цього поняття, а також вказують на необхідність подальших досліджень для уточнення та уніфікації його дефініції.

Структура концепту, розглянута з поглядів сучасної лінгвістики, демонструє його складну та багатогранну природу. Концепти формуються з трьох основних компонентів: чуттєвих образів, які відображають перцептивні властивості світу, інформаційного змісту, що структурує когнітивне сприйняття,

та інтерпретаційного поля, яке дозволяє осмислювати та інтегрувати концепт у ширший культурний та особистісний контекст. Така багатокomпонентна структура робить концепт динамічним і гнучким, здатним адаптуватися до змінювальних умов спілкування та мислення.

Ядро та периферія концепту визначають глибину та широту його семантичного поля, де ядро містить найбільш фундаментальні та важливі асоціації, а периферія – менш визначальні, але все ж значимі характеристики. Це вказує на те, що концепт не є ізольованою одиницею, а є частиною більшої когнітивної мережі, де різні концепти взаємодіють і перетинаються.

Типологія концептів у лінгвістичних та когнітивних дослідженнях не має єдиної або універсальної системи класифікації, що створює певні труднощі у їх вивченні та аналізі. Різноманітність і змінність концептів ускладнює розробку чіткої ієрархії або систематизації. Тим не менше, введення різних типів концептів, таких як концепт-мінімум і концепт-максимум, дозволяє глибше зануритися в розуміння їх структури та значення. Концепт-мінімум відображає базовий рівень знань, необхідний для всіх мовців для ефективного спілкування, тоді як концепт-максимум представляє більш повне і глибоке розуміння слова, доступне всім членам мовної спільноти.

Також важливим є розрізнення між номінованими та неномінованими концептами. Номіновані концепти мають чітке мовне вираження і легко впізнаються у мові. Неноміновані концепти, хоч і складно виразити словесно, можуть бути важливими для культурного та емоційного контексту.

Загалом, різноманітні підходи до класифікації концептів відкривають нові перспективи для аналізу мовних явищ і забезпечують більше розуміння того, як мова відображає людське сприйняття світу. Визнання складності і багатовимірності концептів сприяє глибшому вивченню мовних структур і зміцненню міждисциплінарних зв'язків у гуманітарних науках.

РОЗДІЛ 2

ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ НЕНАВИСТЬ \ HATRED

2.1. Мовні засоби вираження концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED

Мова не лише відображає, але й формує наше сприйняття соціальної реальності, а емоційні концепти, такі як НЕНАВИСТЬ, мають глибокий вплив на міжособистісні та соціальні взаємодії. Вивчення мовних засобів, через які ці концепти вербалізуються, дозволяє краще зрозуміти механізми емоційного впливу та їхнє значення у мовленнєвих практиках.

Перший крок нашого дослідження полягає в аналізі словникових визначень слів «ненависть» та «hatred» у авторитетних словниках української та англійської мов. Це допоможе нам ідентифікувати базові семантичні компоненти, що складають ці концепти, та встановити, які синоніми та антоніми асоціюються з ними в обох мовах. Такий підхід забезпечить глибше розуміння полів значень та емоційного заряду, який концепти несуть, та як це впливає на їхнє вживання у писемній та усній формах.

На основі зібраних даних ми розглянемо, як відмінності у вербалізації можуть відображати культурні особливості сприйняття емоцій та емоційних станів у різних мовних спільнотах. Це дозволить нам краще зрозуміти, як мова служить інструментом для вираження та регуляції соціально значущих емоцій, а також яким чином культурні відмінності впливають на мовленнєве втілення глобальних концептів, таких як НЕНАВИСТЬ.

Аналіз визначень лексеми «ненависть» у трьох різних українських словниках демонструє як збіги, так і унікальність у визначенні цього концепту. В таблиці видно, що не всі словники містять однакові семи, і кожен надає своє бачення на концепт, що відображає різні аспекти його семантичної структури (див. Табл. 2.1).

Таблиця 2.1 Аналіз словникових визначень «ненависть»

<i>Сема</i>	<i>Словник української мови [60]</i>	<i>Горюх – українські словники [59]</i>	<i>Великий тлумачний словник [57]</i>
Почуття великої неприхильності, ворожості	+	+	
Почуття ворожості, сильної злості	+	+	
Вороже ставлення			+
Нелюбов, ворожість, ворожнеча	+		

Сема «Почуття великої неприхильності, ворожості» присутня в словниках «Словник української мови» [60] і «Горюх – українські словники» [59]. Обидва словники відображають цю сему, що підкреслює загальноприйняте розуміння ненависті як глибокого відчуття ворожості. Така консистенція вказує на широку згоду щодо цієї основної характеристики ненависті в українській мові.

Сема «Почуття ворожості, сильної злості» також згадана в тих же двох джерелах [59, 60]. Це підкріплює ідею, що ненависть в українській культурі часто асоціюється не лише з ворожістю, але й із сильною злістю, що є більш інтенсивним та емоційним вираженням.

Сема «Вороже ставлення» одноразово з'являється у «Великому тлумачному словнику» [57]. Це може свідчити про спробу дати ширше визначення, що включає загальне негативне ставлення, можливо, менш емоційно насичене, ніж «велика неприхильність» або «сильна злість».

Сема «Нелюбов, ворожість, ворожнеча» знайдена в словнику «Словник української мови» [60] і надає більш широкий спектр асоціацій, включаючи не

лише ворожість, але й нелюбов, що може вказувати на менш безпосередній або менш агресивний вияв ненависті.

Цей аналіз вказує на наявність деякої універсальності в понятті ненависті, яка виражається через сильні негативні емоції та ставлення, але також підкреслює розмаїття в інтерпретаціях, що можуть бути специфічними для кожного словника.

Аналіз синонімів слова «ненависть» [58] виявляє широкий спектр семантичних варіацій, що описують різні аспекти цього глибокого та складного емоційного стану. Кожен синонім додає нюанси до основного значення ненависті, розширюючи його інтерпретацію та вказуючи на різноманітні форми його прояву в українській мові.

«*Ворожнеча*» та «*ворожість*» підкреслюють стан агресії та конфліктності, що є відносно близькими до базового значення ненависті. Ці синоніми акцентують на активному вияві неприязні та можливості відкритого протистояння.

«*Нелюбов*» ілюструє більш пасивний вимір ненависті, що не обов'язково пов'язаний з явними діями агресії, але вказує на відсутність прихильності чи любові. Цей синонім зображує стан відчуженості та внутрішньої ворожості.

«*Зненависть*» є процесуальним терміном, що вказує на динаміку переходу від відносно нейтрального чи негативного ставлення до глибокої ненависті. Цей синонім може також відображати інтенсивніше чи кульмінаційне становище ненависті.

«*Антагонізм*» та «*антипатія*» зазвичай вживаються для опису структурних чи стійких відносин неприязні, що можуть мати особистісні чи соціальні корені. Антагонізм має більш загальний характер, тоді як антипатія зосереджена на особистісних відчуттях.

«*Неприязнь*» та «*неприхильність*» описують стани, які можуть не досягати інтенсивності агресії, що притаманна ненависті, але все одно відображають негативне ставлення.

«Отрута» та «злість» є метафоричними синонімами, що надають емоційно насиченого аспекту ненависті. «Отрута» особливо підкреслює руйнівний, токсичний характер емоції, тоді як «злість» вказує на більш моментальний і потужний прояв ненависті.

Кожен з цих синонімів допомагає глибше зрозуміти семантичний вимір концепту ненависті, вказуючи на різні його аспекти від м'якіших форм неприязні до екстремальних проявів ворожості. Це свідчить про те, що ненависть в українській культурі має багатий нюансований спектр вираження, що включає в себе як відносно м'які, так і інтенсивні емоційні стани.

В аналізованих англійських словниках лексема «*hatred*» постійно асоціюється з надзвичайною відразою чи ненавистю. Це почуття представлене як інтенсивна антипатія, яка вимагає дії, відображаючи екстремальну неприязнь або огиду (див. Табл. 2.2).

Таблиця 2.2 Аналіз словникових визначень «*hatred*»

<i>Сема</i>	<i>Cambridge Dictionary [64]</i>	<i>Merriam-Webster [62]</i>	<i>Dictionary.com [63]</i>	<i>Collins Dictionary [65]</i>	<i>Vocabulary.com [66]</i>
Extreme dislike or disgust	+	+	+		
Emotion of intense dislike; feeling of dislike so strong that it demands action	+	+	+		+
Strong	+			+	

emotional dislike					
Strong feeling of dislike; hate	+			+	

В аналізованих англійських словниках лексема «*hatred*» постійно асоціюється з надзвичайною відразою чи ненавистю. Це почуття представлене як інтенсивна антипатія, яка вимагає дії, відображаючи екстремальну неприязнь або огиду.

Cambridge Dictionary [64] послідовно підтримує всі чотири семи. Merriam-Webster Dictionary [62] і Dictionary.com [63] підтверджують перші дві семи, вказуючи на емоційний аспект і сильну неприязнь, яка вимагає активних дій. Collins Dictionary [65] і Vocabulary.com [66] підтримують семи, що вказують на сильне емоційне невдоволення, але обмежуються лише окремими визначеннями.

Цікаво, що хоча всі словники сходяться на ідентифікації «*hatred*» як інтенсивної неприязні, акценти в їхніх визначеннях розподіляються різним чином. Merriam-Webster Dictionary [62] і Dictionary.com [63] зосереджують увагу на сильній злості і ворожості, в той час як Collins Dictionary [65] і Vocabulary.com [66] визначають це як стан сильної неприязні з акцентом на емоційному навантаженні, що може вимагати дії або реакції. Cambridge Dictionary забезпечує найширше покриття сем, підкреслюючи як емоційну, так і поведінкову реакції на ненависть.

Аналіз синонімів [67] до лексеми «*hatred*» включає різні відтінки негативних емоцій, які виражають глибоку антипатію та відразу. Терміни, такі як «*abhorrence*», «*detestation*», «*loathing*», та «*odium*», підкреслюють формальний аспект мови і часто використовуються у контекстах, які вимагають виразної емоційної сили. Ці слова описують стан глибокої відрази та зневаги,

який може бути спрямований на конкретні предмети, ідеї, поведінку або особистості.

Слово «*hate*» є загальнішим і більш вживаним, вказуючи на сильну ненависть або відразу, але без додаткових конотацій, які мають більш формальні синоніми.

Додаткові синоніми, такі як «*abomination*» та «*anathema*», вносять культурно-релігійні аспекти, вказуючи на щось неприйнятне або прокляте, що посилює емоційну реакцію на об'єкт ненависті.

Терміни «*animosity*» та «*enmity*» вказують на стан ворожості та конфлікту, що часто використовуються у контексті міжособистісних відносин або групових конфліктів, підкреслюючи тривалість та інтенсивність неприязни.

Концепції, пов'язані з самооцінкою та самосприйняттям, такі як «*self-hating*», «*self-hatred*», та «*self-loathing*», відображають внутрішній конфлікт і глибоку неприязнь до себе, що є важливим аспектом психологічного самоаналізу.

Цікавою ноткою є слова як «*misandrist*» (що ненавидить чоловіків), «*misanthrope*» (що ненавидить людство), і «*misogynist*» (що ненавидить жінок), що вказують на специфічні соціальні та культурні прояви ненависті, зорієнтовані на певні групи або категорії людей.

Ці синоніми в сукупності охоплюють широкий спектр взаємодій та емоцій, що виникають через відчуття ненависті, від простої антипатії до глибоких та структурних культурних феноменів. Вони допомагають збагнути, яким чином ненависть може бути інтерпретована та виражена в різних контекстах та як вона впливає на взаємодії між людьми або внутрішній світ особистості.

Отже, аналіз словникових визначень та синонімів в українській та англійській мовах відкриває комплексне розуміння цього концепту, яке охоплює як спільні, так і відмінні риси в перцепції та вираженні ненависті.

Зіставлення визначень ненависті в українських словниках підкреслило інтерпретацію концепту як глибокого відчуття ворожості та великої

неприхильності. Водночас, аналіз англійських визначень показав їх зосередженість на інтенсивній антипатії та емоційному заряді, що може вимагати дій чи реакцій.

Синонімічний аналіз української мови виявив багатство мовних засобів для опису ненависті, від пасивної нелюбові до активної агресії та ворожнечі. Англійські синоніми також відобразили цю емоцію через спектр відчуттів, від глибокої огиди до анімотивності та неприязні, що забезпечує гнучкість у вираженні емоційних станів.

2.2. Вербалізація концепту НЕНАВИСТЬ в україномовному художньому дискурсі

Аналіз концепту НЕНАВИСТЬ в україномовному художньому дискурсі розкриває його багатоаспектність та емоційну насиченість. Художні тексти, які слугують дзеркалом культурних та індивідуальних переживань, забезпечують цінний матеріал для вивчення механізмів мовної експресії емоцій. Обравши корпус ГРАК, ми зосередились на сучасній українській літературі, оскільки вона відображає різноманіття авторських голосів та стилістичних практик, що є особливо важливим для аналізу емоційно насичених концептів.

Використання функції Concordance у рамках корпусних досліджень дозволило нам детально оглянути контексти вживання слова «ненависть» та його синонімів у літературних текстах. Цей метод є ключовим для розуміння не тільки частоти вживання певних лексем, але й тонких нюансів їхнього використання в різних контекстах. Такий підхід сприяє більш глибокому інсайту в способи мовного втілення ненависті, дозволяючи виявити, як саме художнє слово може впливати на емоційне сприйняття тексту читачами.

Обраний для аналізу лексичний матеріал, визначений у попередньому підрозділі, включав ключові слова пов'язані з ненавистю. Цей етап дослідження мав на меті виявити, як автори моделюють емоційний стан ненависті через мовні образи та які додаткові конотації ці слова набувають у літературному

контексті. Результати такого аналізу показали, що мова не просто відтворює емоційний стан, а активно формує сприйняття та інтерпретацію ненависті в культурному контексті, що підкреслює роль художнього тексту у формуванні емоційного досвіду.

Для зосередження уваги саме на сучасних художніх текстах було застосовано налаштування, представлені на рисунку 2.1.

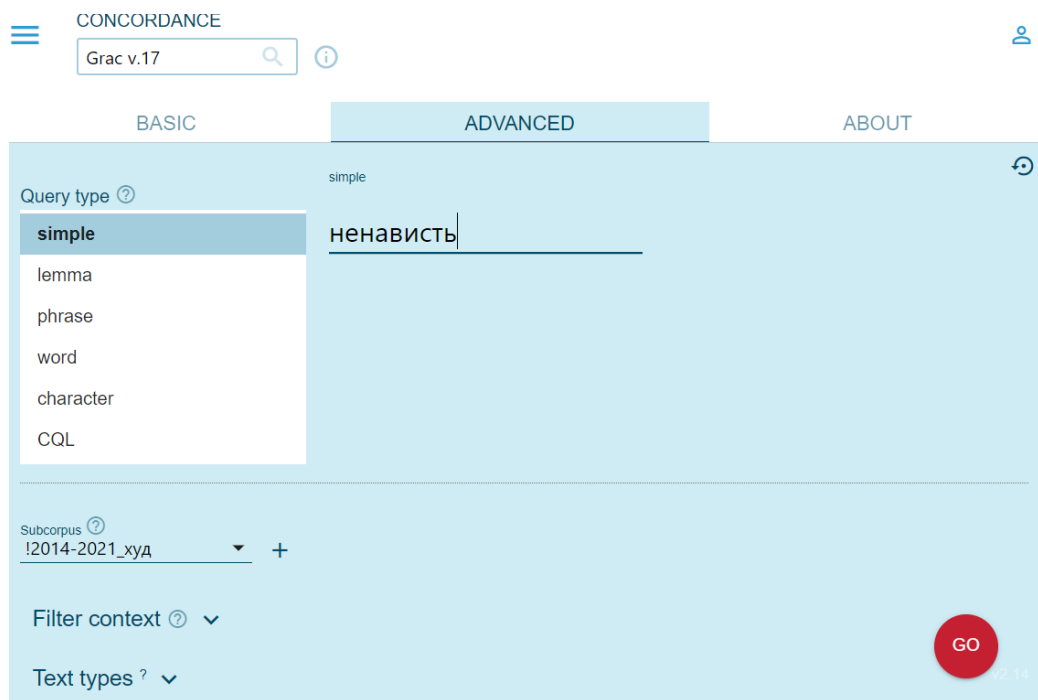

Рис. 2.1 Пошук у Грак

Після чого ми отримали результати за цим пошуковим запитом, побачивши контекст вживання лексеми «ненависть» у сучасних українських художніх текстах (див. Рис. 2.2).

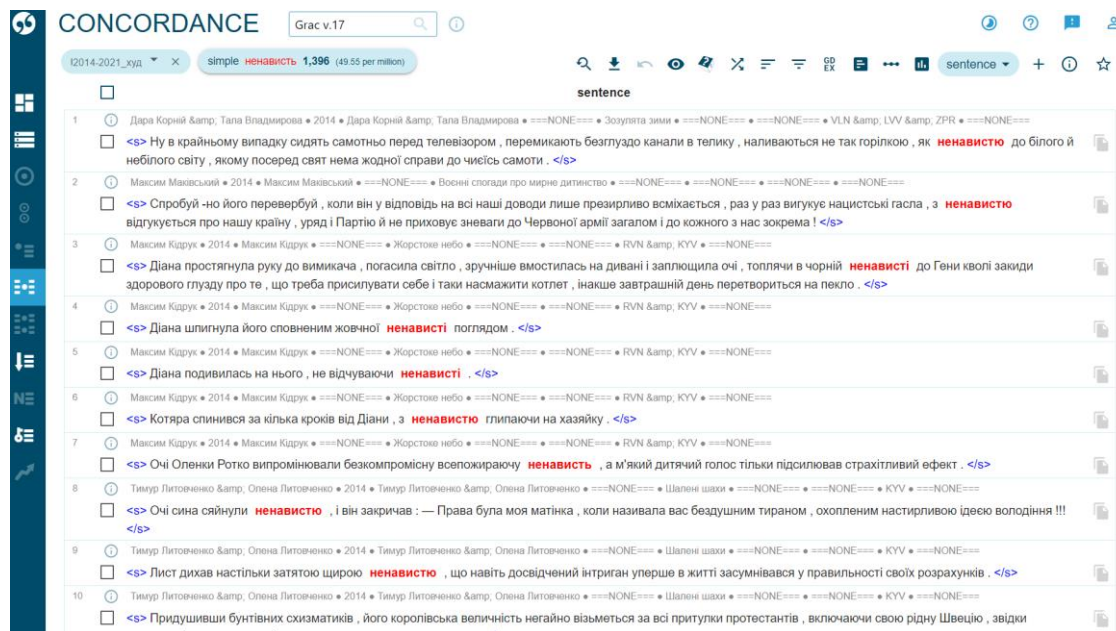

Рис. 2.2 Інструмент Concordance у Грак

В українському художньому дискурсі ненависть часто сприймається як глибоке та багатоаспектне емоційне становище, що має потенціал як негативно впливати на внутрішній світ персонажів, так і формувати їхню взаємодію із зовнішнім середовищем. Цей концепт може виражатися через безпосередні дії, рефлексії на соціальні події, а також через внутрішній психологічний стан персонажів.

Аналіз уривків з літературних творів показує, що ненависть часто зображується як відповідь на особистісні чи колективні образи. Це стан, який може ізолювати персонажа від суспільства або, навпаки, змусити його діяти. Наприклад, в уривку: *«Ну в крайньому випадку сидять самотньо перед телевізором, перемикають безглуздо канали в телику, наливаються не так горілкою, як ненавистю до білого й небілого світу, якому посеред свят нема жодної справи до чиеїсь самоти»* [56]. Ненависть виступає як реакція на відчуття відчуженості та самотності, що підкреслює її соціально-психологічний аспект.

Художні тексти також ілюструють, як ненависть може стати каталізатором глибоких особистісних змін та конфліктів. Наприклад, уривок: *«Діана шпигнула його сповненим жовчної ненависті поглядом»* [56]. вказує на інтенсивність емоційного стану персонажа, що може передувати драматичним розвиткам в

подальшій сюжетній лінії. Такий аспект ненависті, коли вона виступає майже як фізично відчутна реальність, засвідчує її вплив на міжособистісні стосунки.

Інший аспект ненависті в художньому дискурсі – її сприйняття як нещадної сили, що виходить за межі особистісного і впливає на більш широкі соціальні взаємини. Це видно з прикладу: *«Очі Оленки Ротко випромінювали безкомпромісну всепожираючу ненависть, а м'який дитячий голос тільки підсилював страхітливий ефект»* [56]. Цей опис підкреслює контраст між зовнішньою невинністю та внутрішнім емоційним спалахом, демонструючи, як ненависть може деформувати людську натуру.

Один із яскравих аспектів вербалізації ненависті – її співіснування з любов'ю. Ненависть часто виступає не просто як протилежність любові, а як її тісний супутник, що розкривається в контекстах близьких стосунків чи в ситуаціях зради та розчарувань. Наприклад, у фразі: *«Вони розрізають душу на дві частини – любов та ненависть»* [56] виражено ідею про внутрішній розрив, викликаний конфліктом між найсильнішими емоціями.

Також це виявляється в ситуаціях, коли персонажі відчують обидві ці емоції одночасно, що призводить до внутрішнього конфлікту та складності їхніх взаємин: *«Любов і ненависть до неї й самого себе сплелися в тугий густий клубок»* [56]. Таке поєднання підкреслює складність людських емоцій та взаємин, де ненависть може бути як руйнівною, так і мотивуючою силою.

Ненависть може виникати з відчуття втрати або невдоволення, коли персонажі відчують глибоке розчарування внаслідок невиконання очікувань або через втрату значимих зв'язків. Це демонструється в уривку: *«Ненависть від того, що він не прагнув повернутися до мене»* [56]. Тут ненависть є реакцією на особистісну зраду, на невідповідність дій іншої людини до особистих сподівань.

Ненависть також може бути зображена як засіб самоідентифікації та спосіб самовираження у відповідь на соціальні чи політичні конфлікти. Наприклад, фраза: *«Олексій це теж чудово розумів, тому його шпигуни вправно підбурювали простих козаків, хитро сіючи ненависть до старшини за*

невиплачене жалування» [56] відображає використання ненависті як інструменту політичної боротьби та маніпуляції.

Емоційний вплив ненависті на персонажів може бути також зображений через їх фізичні та емоційні реакції. В уривку: *«І Демкову душу охопила ще більш шалена ненависть до Пушкаря»* [56]. показано, як ненависть може перерости в obsесивний стан, що повністю оволодіває персонажем та веде до радикальних вчинків.

Опис ненависті в літературі також часто включає її фізіологічні прояви та вплив на фізичний та емоційний стан персонажів. Відчуття ненависті може спричинити гострі фізичні сенсації, як-от біль, жар, або навіть фізичне занепадання. Це підкреслюється в таких рядках: *«Іван безпристрасно вислухав ці факти, а Яків, пошарпаний і блідий після тортур, дивився на нього з невимовною ненавистю»* [56]. Тут ми бачимо, як ненависть стає відповіддю на жорстокість і страждання, відображаючи глибокий емоційний біль персонажа.

Ненависть може також виявлятися у формі морального або етичного розриву. Персонажі, що діють під впливом ненависті, часто здійснюють аморальні або суперечливі вчинки, які вони в інших обставинах могли б уникнути. Це може вести до саморуйнування або руйнування стосунків, як видно з опису внутрішньої боротьби персонажа: *«Але страшним був його погляд – погляд зацькованого звіра, в якому вигадливо змішалися дика ненависть, лютя і страх перед невідомим майбутнім»* [56]. Цей приклад демонструє, як ненависть може затьмарювати розум і спонукати до дій, що ведуть до самознищення або деструкції.

В україномовному художньому дискурсі ненависть часто зображується як руйнівна сила, що корінням сягає глибоких особистісних конфліктів, історичних травм, чи соціальних розбіжностей. Ця емоція, з одного боку, може стимулювати персонажів до дій, а з іншого – виявляється у вигляді пасивної деструкції або навіть саморуйнування.

Одним із важливих аспектів у зображенні ненависті є її вплив на міжособистісні взаємодії. Ненависть часто викликає відчуття відчуженості,

знищуючи можливість для емпатії та розуміння. Як приклад можна розглянути уривок, де глибина особистісного конфлікту виражена через рівень ворожнечі: *«Він стільки часу був вороже налаштований, а цей згорток усе ще не боїться його, не почуває ненависті до того, хто чинив звірства, бо така його сутність»* [56]. Цей фрагмент ілюструє ненависть як стан, який може бути або ігнорованим, або навіть непоміченим тими, хто їй не підлягає, підкреслюючи її вплив на сприйняття особистості.

Іншим важливим аспектом є зображення ненависті як мотивації до відплати або помсти. Ненависть може бути пусковим механізмом для дій, що спрямовані на знищення чи навіть самознищення. Наприклад, уривок: *«І не відступить – якби ти тільки бачив, скільки у нього ненависті було в обличчі на раді в Корсуні, то зрозумів би, що його треба тільки вбити!»* [56] демонструє, як ненависть може перетворюватися в конкретний намір до дії, змушуючи персонажів переходити від внутрішніх переживань до зовнішніх маніфестацій агресії.

Також ненависть може виявлятися у формі соціальної або політичної активності, коли вона стає інструментом маніпуляції або контролю. Фраза: *«Олексій це теж чудово розумів, тому його шпигуни вправно підбурювали простих козаків, хитро сіючи ненависть до старшини за невиплачене жалювання»* [56]. підкреслює, що ненависть може бути скоординованою та використаною як зброя в боротьбі за владу чи вплив.

Окрім того, ненависть часто зображується як внутрішня боротьба, що змушує персонажів переосмислити свої життєві орієнтації та моральні цінності. Наприклад, у фразі: *«Але я думаю, що ненависть до однієї людини не може перекреслювати всього доброго, що зробили і роблять люди»* [56] розкривається дилема між особистими образами та загальнолюдськими цінностями, де ненависть сприймається як перешкода для об'єктивного висвітлення реальності.

У процесі детального аналізу художнього відображення ненависті можна зазначити, що цей концепт в українському художньому дискурсі часто стає метафорою моральної та емоційної деградації персонажів. Він виражає глибокі

внутрішні конфлікти, зовнішні соціальні протиріччя та особистісні кризи, що ілюструє широкий спектр ситуацій, в яких персонажі зазнають агонії, втрати, зради, або соціальної ізоляції.

Ненависть часто виникає у контексті зіткнення особистісних та колективних інтересів, де вона стає каталізатором радикальних змін або вчинків. Наприклад, коли персонаж відчуває ненависть через втрату особистого щастя або через зраду, це змушує його до рішучих дій. Яскраве втілення цього можна побачити в контексті вислову: «– Я був безсилий, а ненависть переповнювала мою душу» [56]. Ця цитата підкреслює стан внутрішньої напруги та безсилля перед обставинами, що є домінантними у житті персонажа.

Одночасно ненависть може виявлятися у вигляді глибокого соціального резонансу, коли персонажі реагують на історичні події або на соціальну несправедливість. Це зображено в таких моментах, як: «Соня налила вина, залпом вихилила гранчак і з ненавистю зиркнула на мене: – Може, змиєш свою клоунаду?» [56] та «Олексій це теж чудово розумів, тому його шпигуни вправно підбурювали простих козаків, хитро сіючи ненависть до старшини за невиплачене жалування» [56]. Обидва приклади демонструють, як ненависть може стимулювати соціальну активність або слугувати інструментом політичної маніпуляції.

З іншого боку, в художньому дискурсі ненависть часто показана як внутрішня боротьба з власними демонами та спроба знайти особистісний спокій. Наприклад, вираз: «Десантник і вешник захекані, розійшлися в різні боки, але й далі з ненавистю дивилися один на одного» [56]. відображає постійну напругу і невирішеність конфлікту, яка переслідує персонажів.

Також, ненависть виступає як мотивація до саморефлексії та осмислення власних вчинків і моралі. Це виражається у фразах типу: «Почуття ненависті до рідного села й односельців було таким пекучим, що я запрягнувся собі ніколи в житті не повертатися сюди» [56], що ілюструє глибокий особистісний конфлікт і злам.

У літературі ненависть іноді виступає як метафора соціальної чи політичної боротьби, де персонажі відчують глибоке розчарування або розпач від несправедливості або від втручання в особисте або національне життя. Наприклад, в уривку: *«Шовінізм – ідеологія і політична практика, яка проявляється в ненависті до інших народів, намаганні їх асимілювати, “воз’єднати”, приєднати, втручатися в їхнє національне життя, намагання нав’язати іншим народам власну релігію, церкву, мову і культуру»* [56] зображує інституціоналізовану ненависть, яка спонукає до агресивних актів.

На рівні особистісного розвитку, ненависть може бути представлена як реакція на біль або образу, яка часто розглядається у контексті втрати або зради. Такі емоції часто зображуються як каталізатори, що впливають на особистісний розвиток чи руйнацію персонажа. У тексті: *«І владу нинішню ненавидів лютою ненавистю»* [56] показує персонажа, чия життєва позиція формується через радикальне відторгнення існуючих владних структур.

У міжособистісних відносинах, ненависть може відігравати роль оборонного механізму або засобу самозахисту проти переживань зради чи особистісних криз. Так, в уривку: *«Інтервенція Росії і всезагальна ненависть росіян до українців є цьому запорукою»* [56] підкреслюється взаємодія на макросоціальному рівні, де ненависть стає ознакою міжнародного конфлікту.

У художньому дискурсі ненависть часто показана як деструктивна сила, яка може призводити до самознищення або соціальних конфліктів. Вона може бути виражена через внутрішній діалог персонажа або через його взаємодії з іншими. Уривок: *«Це якась патологічна, глибинна генетична ненависть»* [56]. демонструє персонажа, який виражає ненависть як частину своєї ідентичності, що підкреслює її непереможну та майже інстинктивну природу.

Коли ненависть виникає як відповідь на зраду або втрату, вона може призвести до значних змін у поведінці персонажів. Особливо це видно в контексті сімейних або любовних відносин, де ненависть виникає на ґрунті колишніх почуттів: *«Ліза зітхнула, їй зовсім не хотілося сваритися з сестрою, але ця вперта ненависть до Ярослава Кириловича, добре підігрита Романом*

Яковичем, просто виводила її з себе» [56] – цей уривок демонструє, як ненависть може впливати на взаємини між близькими людьми, зміщуючи розмову від спільного розуміння до конфлікту.

Ще однією важливою особливістю ненависті в літературі є її спроможність зумовлювати саморуйнування персонажа, що часто представлено в текстах. Ненависть не тільки шкодить об'єкту, на який вона спрямована, але й самому носію цього почуття: *«Дивним я виглядав останні кілька місяців, коли мене роздирало навпіл між болем та почуттям провини, між горем від втрати та ненавистю до тієї, котру втратив» [56]* – цей фрагмент виражає внутрішній конфлікт персонажа, що страждає від ненависті, що є як відгук на особисту втрату.

Ненависть також часто зображена як емоція, що існує поруч із страхом або провинною, утворюючи складні внутрішні драми: *«Немає вже всього цього, й ще не стара роками, я дивлюся в дзеркало й бачу в ній бліду, худу та виснажену жінку невизначеного віку, з темними колами під очима, згаслим поглядом колись таких вродливих очей, у котрих тепер навіки застиглися ненависть та страх» [56]* – цей уривок показує, як ненависть та страх можуть відбитися на фізичному й емоційному стані персонажа, змінюючи його внутрішній світ та зовнішній вигляд.

Розглядаючи ненависть як емоційний і психологічний стан, можна побачити, що вона виявляється через внутрішній конфлікт, інтенсивність досвіду та її вплив на міжособистісні стосунки. Наприклад, у фразі: *«Я тоді в глибині душі на нього злився, з ненавистю дивився в його бік» [56]*, ненависть виступає як глибока внутрішня реакція на певні дії чи слова іншої особи, показуючи те, як вона може радикально змінювати сприйняття людей одне одного.

З іншого боку, ненависть може виникати як відповідь на загальносуспільні події, ставлячи особистісний конфлікт у ширший соціальний та історичний контекст. У вислові: *«Всі катування я пройшов із німою впертістю на вустах і гордою ненавистю в очах» [56]*, ненависть виступає як

форма опору та зброя проти зовнішнього примусу чи насильства, підкреслюючи силу духу персонажа та його неприйняття несправедливості.

Ненависть також може мати руйнівні наслідки для особистісного розвитку, ведучи до самознищення або деструктивної поведінки. Це видно з аналізу такого уривку: *«Терористи засліплені ненавистю і зомбовані ідеологами»* [56], де ненависть використовується як засіб маніпуляції та контролю, приводячи до екстремізму та втрати людяності.

Важливим аспектом є і те, як ненависть може впливати на колективну свідомість, стаючи частиною культурних та національних наративів. Фраза: *«Ненависть стала obsesійною, всюди(при)сутньою»* [56], підкреслює, що ненависть може перерости в широкомасштабне явище, що впливає на суспільство в цілому.

Часто ненависть виникає як відповідь на історичні обставини, політичну репресію або етнічні конфлікти. В уривку: *«Потім, уже за Януковича, Альберта Валерійовича зі школи звільнили як націоналіста, що вчить дітей ненависті до братської Росії»* [56] виражено ситуацію, де ненависть і політика переплітаються, демонструючи як ідеологічні розбіжності можуть призводити до соціальної маргіналізації та особистісної трагедії.

Інший аспект – це ненависть як емоційна реакція на особистісне розчарування або зраду. В тексті часто зображується як ненависть стимулює дії персонажів, веде до конфліктів або саморуйнування. Наприклад: *«Льошик аж затремтів від ненависті»* [56], показує, як сильні емоції можуть фізично впливати на персонажа, викликаючи екстремальні реакції.

Також цікавим є демонстрація ненависті як сили, що здатна змінювати міжособистісні взаємини та соціальні структури. Наприклад, уривок: *«Мар'яна дивилася на тата, та бачила незнайомого покидька, – в душі збігала, як гаряче молоко, заливала все навкруги невтримна ненависть»* [56] ілюструє, як ненависть може переформатувати сприйняття близьких людей та руйнувати сімейні зв'язки.

Одним із аспектів ненависті у художньому дискурсі є її спроможність розколювати внутрішній світ персонажа, роблячи його вразливим перед іншими негативними емоціями, такими як страх, заздрість або горе. Цей процес може ілюструвати фраза: *«Я відчула злість і сором, і водночас палку ненависть; десь поза свідомим промайнув спогад сильної та водночас ніжної руки, що піднімала моє обличчя назустріч пожадливім губам»* [56]. Таким чином, ненависть може виникати як вторинна реакція на інші глибокі емоційні стани, викликані особистісними стосунками.

У ширшому суспільному контексті, ненависть може виступати як засіб маніпуляції та інструмент політичної боротьби, як видно з фрази: *«Олексій це теж чудово розумів, тому його шпигуни вправно підбурювали простих козаків, хитро сіючи ненависть до старшини за невиплачене жалювання»* [56]. Тут ненависть є інструментом для досягнення конкретних політичних цілей, спонуканням до дій проти певної соціальної групи.

Ненависть також може виражатися через фізичні сенсації та метафори, які підкреслюють її вплив на тіло та психіку персонажів. В уривку: *«Вепр подивився на Зайду налитими кров'ю очима, в яких все ще була лють впереміж з ненавистю»* [56] використовується образна виразність для підсилення впливу ненависті на фізичний та емоційний стан персонажа.

Цікаво, що ненависть може сприйматися як випробування, що веде до осмислення власних переконань та цінностей. Наприклад, у фразі: *«На що здатна людина, в якій ненависть і жаль випалили геть усі гарні почуття?»* [56] висловлюється думка про те, що ненависть може довести персонажа до моральної межі, виявивши його здатність до екстремальних дій або ж самознищення.

Ненависть також може проявлятися у вигляді внутрішньої боротьби, де вона спричиняє моральні дилеми та внутрішній конфлікт. Наприклад, у вислові: *«Чоловік під кущем ворухнувся, а я відчув такий прилив ненависті, що, здавалося – мить і я кинуся й розірву його на шматки»* [56] ілюструється

момент, коли ненависть досягає кульмінаційної точки, змушуючи персонажа відчувати неконтрольований порив до агресії.

Водночас, ненависть часто зображується як реакція на зовнішні обставини, які змушують персонажів діяти з мотивів виживання або самооборони. В контексті ширших суспільних та історичних подій, ненависть виступає як сила, що може об'єднувати або роз'єднувати людей. Наприклад, фраза: *«В історії бувають періоди, коли тотальна ненависть охоплює все людство, бо поміж людей – кожен десятий темний»* [56] підкреслює, як ненависть може стати масштабним явищем, що охоплює цілі суспільства та визначає історичні епохи.

Крім того, ненависть у текстах може виявлятися через відносини між конкретними персонажами, коли вона спричиняється особистими образами або зрадами. Це виявляється у відчутті особистої відповіді на біль або злочини проти себе чи близьких, як у випадку з цитатою: *«Він раптом помічає, що з її очей на нього дивиться страшна звіряча подоба: вовк, вовкулака – очі палають, ненависть їх переповнює, ненависть до Андрія і ненависть до всього світу»* [56]. Тут ненависть відіграє роль як внутрішнього стану, так і зовнішньої реакції на персонажа, символізуючи руйнівну силу цього почуття.

Крім того, ненависть може бути зображена як частина ширшої метафори про стан суспільства, де вона стає символом соціальної чи політичної кризи. Це видно з таких слів: *«Стрибки цін, перепади емоцій, бурхлива ненависть і жорстока правда невідомості та страху оселилися в Україні»* [56]. Тут ненависть є частиною загального контексту суспільної нестабільності, що вказує на її роль як індикатора глибинних соціальних напружень.

Ненависть може бути відображена як глибока особистісна травма. Наприклад, у виразі: *«Спогади, які Макс півроку старанно заганяв усередину, тепер нагноїлися, наче шпичка, і мали ось-ось прорвати – болем, люттю, ненавистю, спрямованими на кожного, хто випадково чи свідомо перетнувся з ним шляхами»* [56]. Це описує метафоричне увиразнення внутрішньої боротьби, яка може вилитися у фізичні або словесні вияви агресії.

Також ненависть може слугувати засобом для дослідження соціальних і культурних конфліктів у суспільстві. Вона часто зображується як відповідь на історичні травми, соціальні чи етнічні напруження, що відображається в роздумах персонажів або в їхніх взаємодіях з іншими. Наприклад: *«Олексій це теж чудово розумів, тому його шпигуни вправно підбурювали простих козаків, хитро сіючи ненависть до старшини за невиплачене жалування»* [56]. Тут ненависть виступає як інструмент маніпуляції та контролю, що використовується для досягнення політичних або соціальних цілей.

Інколи, ненависть використовується як механізм виживання в умовах гострої соціальної напруги або навіть військових конфліктів. У контексті історичної чи культурної напруженості, так як у фразі: *«Німців, що були причиною всіх справ Скоропадського, страшенно ненавидять у країні, й ненависть росте до них нестримно, та, на противагу, симпатія до Австрії сильно укорінюється»* [56]. Тут описано, як колективні емоції можуть формувати групову ідентичність і стимулювати політичну або військову діяльність.

Ненависть також може бути зображена як психологічний захист від болю. Це часто відбувається в особистісних відносинах, де персонажі можуть використовувати ненависть як спосіб морального самозахисту від образ. Наприклад: *«Вона біла щосили, ридаючи, лютуючи, вкладаючи в ляпаси всю ненависть до цієї людини»* [56]. Це ілюструє, як ненависть може стати способом самовираження та реакцією на глибоке розчарування.

Детальний психологічний аналіз може розкрити, як ненависть впливає на міжособистісні взаємини, приводячи до відчуження, міжособистісних конфліктів та душевних страждань. В уривку: *«Із її очей зникли злість та ненависть, змінившись ваганням»* [56] відображено, як ненависть може бути перемінливою та водночас може коштувати персонажам значних емоційних втрат.

Ненависть часто виступає як реакція на несправедливість, зраду, втрату чи інші травматичні події, що зазначається в уривку: *«І коли трапляються в*

житті хвилини відчаю, озлоблення, ненависті до всього роду людського, то уявлю наш маленький затишний будиночок, маму – і розвиднюється на душі, мені стає легше» [56]. Тут ненависть виступає як моментальна емоційна реакція на тяжкі обставини, яка, однак, може бути подолана через позитивні асоціації та спогади.

Ненависть також може слугувати засобом психологічного аналізу, дозволяючи розглядати внутрішні конфлікти та роздуми персонажів. Яскравим прикладом цього є уривок: *«Дуже прикро, що свою ненависть до мене вона перенесла на байдужість до тебе»* [56]. За допомогою цього речення автор показує, як ненависть впливає не тільки на безпосередніх учасників конфлікту, а й на їхні взаємини з іншими людьми.

Важливою темою, що виникає з розгляду ненависті, є її вплив на індивідуальну моральність та поведінку персонажів. Відчуття ненависті може вести до саморуйнації або, навпаки, до особистісного розвитку та переосмислення життєвих цінностей. Наприклад, фраза: *«І ця ненависть заважала тверезо мислити і недобре пахла»* [56] відображає внутрішній конфлікт і розуміння того, що ненависть затуманює розум і може призвести до неправильних рішень.

Розповідь про персонажа, який відчуває ненависть після зради близької людини, демонструє, як ненависть може змусити персонажів діяти рішуче й іноді жорстоко: *«У вас прокидається ненависть. По крові потекла ненависть до всього світу, відчуття несправедливості гупало у скронях»* [56]. Така інтенсивність переживань показує, як глибоко ненависть може закорінитися в душі персонажа, спонукаючи до дій, які можуть мати непередбачувані наслідки.

Окрім того, ненависть може бути зображена як внутрішня боротьба персонажа з його власними демонами та минулим. Це відображається у внутрішніх монологів, де персонажі аналізують свої почуття та спроби зрозуміти свої емоції: *«Образа – нереалізована ненависть – сидить у тобі, немов пухлина»* [56]. Таке зображення ненависті підкреслює її руйнівний вплив

на психологічний стан персонажа, що може призводити до деградації або зміни особистості.

В текстах, які відображають широкий спектр людських взаємин та соціальних ситуацій, ненависть з'являється як потужний мотиваційний механізм, що керує діями персонажів, провокує конфлікти, або стає каталізатором для особистісних змін. Через лексичні засоби, контекст вживання слова «ненависть» виявляється у внутрішніх та зовнішніх конфліктах, відображаючи як особистісні драми, так і ширші культурні й історичні контексти. Таким чином, українська література використовує ненависть не тільки для розкриття глибинних емоційних станів, але й як спосіб осмислення соціальних змін та моральних викликів, перед якими стоять персонажі та суспільство в цілому.

Ворожнеча, як синонім ненависті, має значну присутність в літературі, де вона часто стає відправною точкою для розвитку сюжету і характерів персонажів.

На прикладі художнього тексту, ворожнеча виявляється у відносинах між героями, часто породжена історичними чи особистими образами, що з часом лише загострюються. Вона може бути проявлена у формі невирішених конфліктів або ворожих намірів, які тягнуться з покоління в покоління або між різними соціальними, етнічними чи політичними групами.

Наприклад, вираз *«Ця безглузда ворожнеча між двома воєначальниками була найбільшою дурістю в умовах війни, на яку були здатні тільки божевільні»* [56] демонструє, як ненависть та ворожнеча можуть бути ірраціональними і контрпродуктивними, особливо в критичних ситуаціях, де єдність має вирішальне значення.

Інший приклад, *«Але десь у глибині, в інтимному оточенні Кочубея, зростала ворожнеча і ненависть до гетьмана, нагромаджувалися різноманітні матеріали, чутки, плітки»* [56], вказує на те, що ворожнеча часто корениться в недомовленостях та заздрощах, які можуть накопичуватися та ескалювати до відкритого конфлікту.

В контексті розгляду ненависті та ворожнечі, також важливо звернути увагу на їх вплив на соціальні відносини та історичний контекст, що особливо яскраво відображено в літературі через динаміку між персонажами та їх діями. Література дає змогу глибше зануритись у причини й наслідки ворожнечі, показуючи, як історичні образи та особисті конфлікти впливають на суспільні відносини та індивідуальні долі.

Ворожість у літературних текстах виступає як підґрунтя для ненависті, передуючи їй або супроводжуючи її, тим самим розкриваючи складні міжособистісні зв'язки та конфлікти. Аналіз цього феномену дозволяє глибше зрозуміти, як змінюється відношення між персонажами і як емоційна напруга може ескалювати або розряджатися.

Ворожість може бути сприйнята як психологічна дистанція або напруга, що попереджає розвиток відвертої агресії чи ненависті. Наприклад, коли персонаж відчуває раптову ворожість, він може бути змушений стримати свою агресію, що може вказувати на внутрішню боротьбу або моральні дилеми: *«Стримує себе! – надоумив мене Берелі, відчувши мою ворожість»* [56]. Цей момент підкреслює, що ворожість виступає не тільки як сигнал до агресії, але й як момент самоконтролю.

Ворожість може також виступати як обережність або захисна реакція на зовнішній стимул. Персонажі можуть реагувати вороже на зміни у своєму середовищі або на незнайомих осіб, що вказує на їх намагання захистити свій особистісний простір або внутрішній світ: *«Моя ідея якраз направлена проти міжнародних чвар і ворожості, вона – це втілення ідеї об'єднаної Європи!»* [56]. Цей приклад демонструє, як ворожість може бути спрямована не тільки на особистісні, але й на ширші соціальні взаємодії, виступаючи як реакція на соціальні або політичні зміни.

Крім того, ворожість може виникати у відповідь на культурні, етнічні або класові відмінності, що веде до конфліктів та непорозумінь. В цьому контексті, вона виступає як захист від зовнішнього впливу або нав'язування іншої культури чи світогляду: *«Проте це завжди викликало ворожість з боку*

місцевої еліти, що із заздрістю сприймала швидке просування по службі всіх приїшлих, «чужих» [56]. Такі моменти підкреслюють, як культурні та соціальні бар'єри сприяють розвитку ворожих відносин, що можуть ескалювати в відверту ненависть.

В україномовному художньому дискурсі, нелюбов може виступати як синонім або ємнісна заміна поняття ненависті, але зі зменшеним ступенем інтенсивності. Така емоція, хоча й менш виражена, відіграє значну роль у розвитку персонажів та сюжетних ліній. Нелюбов часто асоціюється з відчуттям відрази, розчарування або відторгнення, що може проявлятися у стосунках між персонажами, їхніх діях та мотиваціях.

Наприклад, нелюбов до батька, що виникає внаслідок впливу матері, може глибоко впливати на формування характеру дитини та її подальші життєві орієнтири: *«Ще одним наслідком материного виховання (чи то пак, материної пропаганди) стала нелюбов до батька»* [56]. Цей приклад показує, як сімейні взаємини можуть спричинити довготривалі емоційні наслідки.

Далі, нелюбов може відігравати ключову роль у взаємодії між людьми та їхнім сприйняттям світу. Це проявляється у відсутності інтересу або відвертому небажанні займатися певною діяльністю або вступати в стосунки з іншими: *«Ми всі перебуваємо в полоні своїх пристрастей і вподобань, моральних принципів і політичних переконань, в полоні любові чи нелюбові до кого-небудь або чого-небудь»* [56]. Цей фрагмент ілюструє, як внутрішні переконання та емоції формують наше ставлення до навколишнього світу.

Також нелюбов може бути зображена як відчуття, яке існує на рівні соціальних та політичних динамік. Наприклад, нелюбов до іншої країни або культурних практик може відбивати ширші історичні чи культурні конфлікти: *«Кузен графа Станіслава Ігнацій разом із князем Чарторийським схилилися до союзу з Пруссією, а гетьманська частина опозиції, до якої разом із Браницьким і Ржевуським входив і граф Потоцький, вважала, що при всій нелюбові поляків до Росії необхідно якщо не дружити, то хоча б не псувати відносин з*

останньою» [56]. Таке зображення нелюбові як політичного інструменту підкреслює її вплив на дипломатичні рішення і міжнародні відносини.

В контексті повсякденного життя, нелюбов може служити індикатором особистісних пріоритетів і виборів, які ведуть до ізоляції або самоідентифікації особистості: *«Не хотів би, хоча Ніна Панасівна не приховувала своєї нелюбові до теперішнього начальства»* [56]. Цей приклад вказує на зовнішній вияв нелюбові як способу вираження особистої позиції або незгоди з панівними обставинами.

Антагонізм часто використовується для опису глибокої, іноді історично укоріненої ворожнечі. Це може бути як внутрішній конфлікт, так і міжгрупова напруга. Наприклад, у контексті україно-російських відносин: *«А ось для українців росіяни завжди придумували всілякі побрехеньки з цього приводу, щоб вони не розуміли свого об'єктивного, а отже і незнищеного антагонізму з росіянами і Росією»* [56]. Тут антагонізм відображає довготривалу недовіру та ворожнечу, яка стала частиною колективного сприйняття.

Антипатія, у свою чергу, найчастіше характеризує особистісні взаємини, вказуючи на відразу чи неприязнь між індивідами. Це почуття може бути менш інтенсивним, ніж ненависть, але все ж відіграє важливу роль у формуванні міжособистісної динаміки. Як показано в прикладі: *«Хтозна-чому, але до цього добродія Гелена Сергіївна одразу ж відчула антипатію, хоча по роботі з ним не стикалася, зустрічала лише на загальних засіданнях у головлікаря, де парторг сидів з відчуженим виразом обличчя і час від часу позіхав»* [56]. Це почуття антипатії впливає на професійне ставлення та взаємодію, несучи певну напругу.

Неприязнь, як правило, має менш згубні наслідки, ніж антагонізм або ненависть, але все одно вказує на негативне ставлення і може ескалювати в конфлікт. Вона з'являється у різних контекстах, як то в родинних стосунках, дружбі або роботі: *«Крім того, пані самовіддано виходжує Влада, незважаючи на неприязнь між ними»* [56]. Використання терміна «неприязнь» натякає на підкреслену відстань чи напруження між персонажами.

Злість часто виступає в текстах як індикатор глибокої ненависті, яка може розвиватися через особисті образи або як відповідь на несправедливість. Злість підсилює драматизм ситуацій, в яких персонажі змушені відстоювати свої права або відповідати на виклики. Наприклад, у фразі «*Злість допомагала вийти зі ступора*» [56] злість зображена як сила, що дозволяє персонажу подолати внутрішню блокаду і діяти рішуче в складній ситуації.

Злість також може виражати внутрішній конфлікт персонажа, що веде до втрати контролю над собою або до непродуманих вчинків. В таких випадках вона виступає як прояв ненависті, що виривається назовні. Це видно у вислові: «*Злість нарешті вляглася*» [56], де злість символізує вичерпання емоційного натягу і можливість персонажа перейти до більш розміреного сприйняття обставин.

Також злість може мати конструктивний вплив, коли вона стимулює персонажів до позитивних змін або долаання труднощів. У контексті неприхильності, це почуття може виступати як захист від зовнішніх загроз, стаючи мотивом для оборонних дій або стратегічних рішень, що підтверджується прикладом: «*Злість швидко вичахала, натомість груди німіли від задушливого відчуття безпорадності*» [56]. Тут злість є відповіддю на неминуче випробування, яке змушує персонажа переоцінити свої сили та можливості.

Отже, художні тексти демонструють, що ненависть може впливати на внутрішній світ персонажів і їхні взаємодії з зовнішнім середовищем, часто виражаючись як відповідь на особистісні чи колективні образи. Вона зображується як каталізатор глибоких особистісних змін та конфліктів, що може вплинути на міжособистісні стосунки та емоційний стан персонажів. Також, через її взаємодію з синонімами такими як ворожнеча, злість, неприязнь, і нелюбов, література використовує ненависть для розкриття глибинних емоційних станів і осмислення соціальних змін.

Ненависть у літературі часто зображується як драйвер сюжету, сприяючи драматичним розвиткам. Вона може бути майже фізично відчутною реальністю,

яка деформує людську натуру і впливає на взаємодію персонажів. Розгляд ненависті через її різні вияви, такі як антагонізм і ворожість, відкриває можливості для аналізу міжособистісних та суспільних проблем, допомагаючи зрозуміти мотивації персонажів і розкриваючи культурні та історичні контексти їхніх дій. Ці аспекти підкреслюють роль літератури у формуванні емоційного досвіду і культурного розуміння.

2.3. Вербалізація концепту HATRED в англomовному художньому дискурсі

Дослідження вербалізації концепту HATRED в англomовному художньому дискурсі базується на аналізі текстів з British National Corpus (BNC). BNC є вагомим джерелом, оскільки включає близько 100 мільйонів слів сучасної англійської мови та охоплює різноманіття жанрів, зокрема художні твори. Вибір саме художніх текстів дозволяє нам глибше дослідити, як література відображає і використовує емоційно насичені слова в контексті вираження почуттів, ідей та культурних відмінностей.

Функція Concordance, ключовий інструмент в корпусних дослідженнях, забезпечує можливість детального аналізу контекстів вживання слова «hatred» [57] і його синонімів у літературних текстах. Завдяки цьому ми можемо виявити специфічні варіанти його використання, зіставити з емоційними вираженнями та оцінити, як саме слово впливає на рецепцію тексту читачами. Пошуковий запит було сформовано на основі ключових лексем, ідентифікованих у підрозділі 2.1, що дозволило нам систематично підійти до аналізу вираження ненависті у англійській літературі.

Для зосередження уваги саме на художніх текстах було застосовано налаштування, представлені на рисунку 2.3.

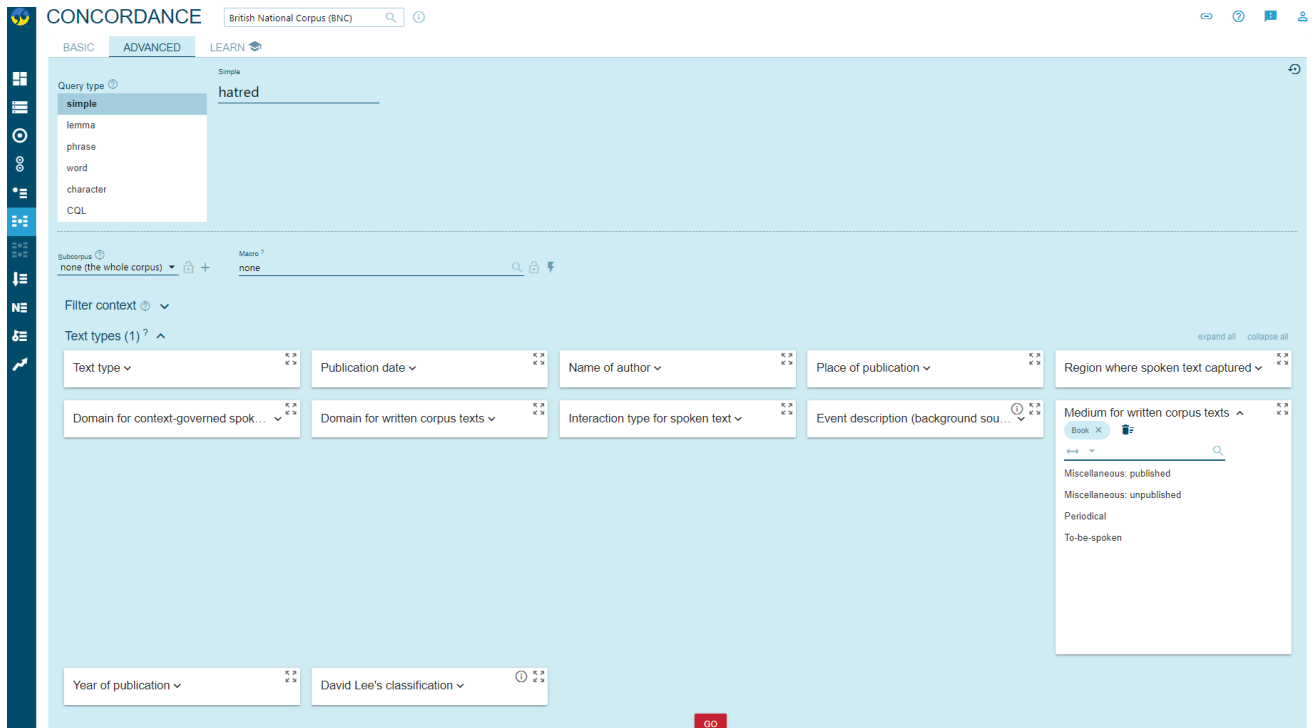

Рис. 2.3 Пошук у BNC

Після чого ми отримали результати за цим пошуковим запитом, побачивши контекст вживання лексеми «hatred» [61] у сучасних українських художніх текстах (див. Рис. 2.4).

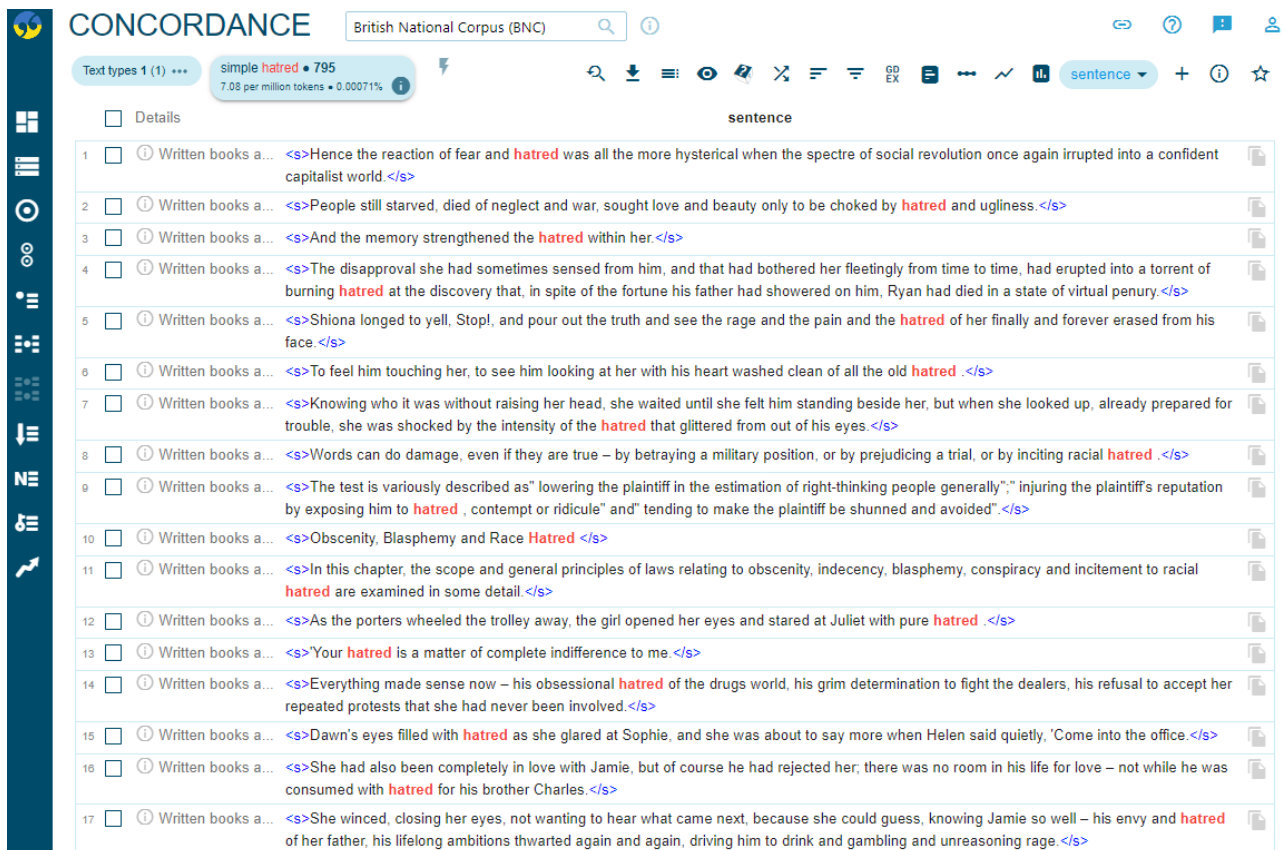

Рис. 2.4 Інструмент Concordance у BNC

У англomовному художньому дискурсі ненависть часто зображується як потужний емоційний стан, що виникає в результаті глибоких особистісних образ або як реакція на значні соціальні негаразди. Такі емоції можуть спонукати персонажів до різних дій – від самозахисту до агресії. Ненависть може бути зображена в літературі як відчуття, яке майже фізично переповнює персонажа, прикладом чого є згадка про персонажа, який «*glared at Sophie, her eyes filled with hatred as she was about to say more*» [61]. Цей фрагмент підкреслює миттєву емоційну реакцію, що накопичилась і готова вибухнути в будь-яку секунду.

Детальний психологічний портрет ненависті у літературі часто включає інтроспекцію та внутрішні конфлікти персонажів, які розриваються між минулим досвідом та поточними переживаннями. Це виражено у фразі, де ненависть з'являється як результат давніх образ: «*His lifelong ambitions thwarted again and again, driving him to drink and gambling and unreasoning rage*» [61]. Такий підхід дозволяє глибше зануритись у мотивацію персонажів, а також підкреслює вплив ненависті на особистісний розвиток та дії.

В англomовному художньому дискурсі, ненависть також часто зображена як руйнівна сила, здатна не лише змінювати особисті взаємини, але й впливати на соціальні структури. Це виявляється в сценаріях, де персонажі використовують ненависть як засіб маніпуляції або для досягнення влади, що відображено в контексті боротьби за соціальну справедливість або особистісного помсту: «*Her green eyes gleamed with hatred as she threw the Metro southwards*» [61]. Тут ненависть є каталізатором дій, що мають далекосяжні наслідки.

Співіснування ненависті з іншими глибокими емоціями, такими як любов або страх, додає складності в літературні зображення. В англійській літературі, де ненависть та любов часто взаємопов'язані, це виражається в персонажах, що борються з внутрішніми дилемами між цими емоціями. Таке зображення можна знайти в описі взаємодії між персонажами, де любов перетворюється на ненависть, чи навпаки, під час кризових моментів, як у випадку: «*With a passion,*

she realised now as every defence she had ever had fell away from her, and she felt the hatred swing round to reveal the love, deep and very passionate indeed» [61].

Персонажі можуть використовувати ненависть як механізм для маніпуляцій або як спосіб самозахисту проти глибоких особистих чи соціальних зловживань. В таких випадках, ненависть не тільки впливає на внутрішній світ персонажів, але й значно змінює їхні міжособистісні взаємодії. Ілюстрацією цього може слугувати момент, коли персонаж, охоплений жахом та ненавистю, починає агресивно діяти, що відображено в описі фізичного нападу: *«In a fury of hatred and jealousy he thrashed his stick about Kemp's head while Kemp himself tried to extricate himself from the twisted sheets, to get out of the bed, and to defend himself – but he didn't make it» [61].* Цей вираз відображає безпосередній фізичний прояв ненависті, що стає причиною насильства.

На додаток, ненависть у літературі може бути зображена як глибоке відчуття, яке повільно розростається та посилюється через різні життєві обставини, такі як представлення нерівностей або соціальних несправедливостей. Це відчуття може ставати каталітичним у формуванні ідентичності персонажа або навіть у його рішеннях про власне місце в соціальному контексті. Наприклад, згадка про внутрішній конфлікт і самовідчуття персонажа відображається у фразі: *«By the time he was reunited with them – for good, if he so chose – he viewed his parents with an indifference that probably masked hatred» [61].* Це описує складність відносин в сім'ї, де ненависть не є відкрито вираженою, але залишається сильною підповерхневою силою, що впливає на міжособистісні відносини.

Ненависть також може бути представлена як відповідь на глибокі особистісні зраджання, які виходять за рамки особистих образ і стають частиною ширших соціальних або культурних конфліктів. Це часто зображується через поведінку персонажів, які виявляють ненависть у відповідь на реальні або уявні злочини проти них або їхніх близьких. Так, зазначено в тексті: *«The other intelligence services also proliferated, and there were dark tales in the clubs and messes of rivalry and hatred» [61].* Тут ненависть відображається не

тільки як особиста антагоністика, а як частина ширшої мережі соціальних та професійних взаємодій, де вона може спричинити значні конфлікти.

У цьому контексті, ненависть не тільки формує дії персонажів, але й слугує як дзеркало їхніх внутрішніх конфліктів та моральних дилем. Це стає особливо видно, коли персонажі борються зі своїми внутрішніми демонами, які можуть виявитися через агресію, відчуженість або через глибоке роздумування про власне місце у світі. Персонажі можуть демонструвати ненависть як захист від зовнішнього світу, що загрожує їхньому внутрішньому миру або ідентичності, як видно з висловлювання: «*This part of me is still quite strong, though of course I know there is no logical reason for race hatred*» [61]. Тут ненависть виступає як ірраціональне, але глибоко вкорінене відчуття, що змушує персонажа замислитись над власними переконаннями і цінностями.

В англомовному художньому дискурсі ненависть також може бути зображена як домінуючий мотив, який впливає на соціальні взаємодії та історичні події. Персонажі, охоплені ненавистю, часто зображуються як замкнуті, ворожі або навіть налаштовані на деструктивні дії. Ця емоція може глибоко засісти в їхній ідентичності, впливаючи на їхні рішення та спосіб життя. Одним із виразних прикладів є історичні сценарії, де ненависть веде до масових конфліктів або навіть воєн. Це відображено у фразі: «*Yet there was also a genuine upsurge of religious feeling, of anger and hatred towards the infidels who had dared seize back the 'holy earth' so dearly bought with the blood of the First Crusade*» [61]. Зображення ненависті в цьому контексті відображає не тільки особисті емоції, але й ширші соціальні та історичні конфлікти, в яких ця ненависть стає катализатором великих змін.

Ненависть може також виступати як відгук на системні чи структурні зловживання, що часто відображено через історичні чи соціальні образи. Це особливо видно в контекстах, де персонажі відчувають глибоку ненависть через соціальну несправедливість чи політичну опресію. Наприклад, у фразі: «*The climate had worsened significantly for the remaining Jews in Germany following the invasion of the Soviet Union, in a period of stepped-up hatred towards the 'Jewish-*

Bolshevik' arch-enemy and heightened tension, as Party activists agitated with renewed pressure for action in the 'Jewish Question'» [61]. Відображено, як ненависть може бути спонукана ідеологічною пропагандою та соціальними напругами, стаючи інструментом політичної маніпуляції.

Ця ненависть не тільки спричиняє відчуження та конфлікти між групами чи індивідами, але й часто призводить до внутрішньої боротьби персонажів із власними моральними засадами. Вона може викликати питання про власні переконання та моральні вибори, які стають домінуючими у житті персонажів. Ілюстрацією цього є: *«And among a minority of the non-Jewish population, though a growing one which after 1933 came to occupy positions of power, dislike of Jews became vicious and violent hatred» [61].* Тут показано, як ненависть може еволюціонувати з простого неприязну до жорстокої і агресивної поведінки, що значно впливає на соціальні динаміки і міжособистісні взаємини.

Ненависть у художньому дискурсі часто зображується як сильний внутрішній конфлікт, що може стати перешкодою для особистісного розвитку або навіть стимулювати жорстокість. Часто такі моменти розкривають глибоку біль персонажа або його відчай, що може стати причиною глибокої анімозності або навіть насилля. Один із прикладів, що підтверджує це, це ситуація, коли персонаж, охоплений раптовою гарячою ненавистю, починає агресивно діяти. Це виявлено у фразі: *«He began again to give some fight, so acquiescent, afraid till then; a new hot rage and hatred» [61].* Цей момент підкреслює миттєвий перехід від покори та страху до агресивних дій, які керуються ненавистю.

Ненависть може також бути представлена як результат глибоких особистісних травм або зрад, що змушує персонажів відчувати втрату контролю над власними емоціями. Таке представлення зосереджує увагу на внутрішній драмі персонажів, їхній нездатності впоратися з власними почуттями, що може вести до руйнівних наслідків. Ось як відображено це у тексті: *«Loss of the loved one can raise the same intensity of emotion: a sense of betrayal, hatred of the betrayer, extreme jealousy of a rival-feelings over which a person may believe they have little or no control» [61].* Цей уривок підкреслює, що ненависть може

виникати як реакція на втрату та зраду, викликаючи екстремальні емоції, над якими персонаж може не мати контролю.

Додатково, ненависть може бути зображена як соціально умовлена реакція, що відображає ширші культурні або історичні конфлікти. Такий підхід підсилює ідею, що ненависть не є лише особистісною рисою, а також продуктом соціальних умов. Наприклад: «*But for many cities jealousy of Milan was as powerful as hatred of the emperor's control, and a rival faction formed under Pavia which was for a time loyal to Frederick – a map of the two teams shows in a fascinating way how difficult it was to love one's neighbour in this world of riotous freedom and traditional internecine feuds*» [61]. Цей опис розкриває, як регіональні та політичні конфлікти можуть спонукати ненависть та розділити суспільство.

Ненависть у літературі також може слугувати як засіб соціальної критики, висвітлюючи глибокі соціальні, етнічні чи релігійні поділи. Це особливо помітно у творах, де персонажі виявляють ненависть як реакцію на історичні неправди або як відгук на системні нерівності, що існують у суспільстві. В таких випадках, ненависть часто використовується як засіб підкреслення несправедливості та як мотивація для боротьби проти усталених порядків. Наприклад, у контексті розмов про расову ненависть, легісляція щодо заборони підбурювання до расової ненависті стає засобом боротьби проти расизму, що відображено у висловлюванні: «*When incitement to racial hatred was first criminalised in 1965, the legislation made it a requirement that an intention to incite racial hatred be proved*» [61]. Це підкреслює як законодавство реагує на соціальні проблеми та намагається запобігати розпаленню конфліктів.

Крім того, література може досліджувати ненависть як комплексну емоцію, що має багато вимірів та відтінків. Це включає аналіз мотивації персонажів до ненависті, їхніх внутрішніх конфліктів або відношення до інших персонажів, що також включає роздуми про справедливість, моральність та особистісні цінності. Висловлювання таких ідей можна побачити у тексті: «*An incidental effect was that more subtle forms of propaganda began to appear, from*

which it was difficult for a jury to infer that the defendant intended to stir up racial hatred» [61]. Тут ненависть представлена не тільки як прямий вираз агресії, а як більш складний і суб'єктивний процес, що включає інтенції, передбачення наслідків та соціальні наративи.

Літературні твори часто використовують ненависть як каталізатор сюжетних розвитків, показуючи, як персонажі мобілізують свої ресурси, долають особистісні обмеження або переживають трансформації під впливом ненависті. Наприклад, обговорення законодавчих змін щодо ненависті може висвітлювати не тільки зміни у правовій сфері, але й зміни у суспільних установках та культурних переконаннях: *«In an attempt to counter defences such as this, the Act reintroduces the requirement of an intent to stir up racial hatred as an alternative to the objective formula»* [61]. Це вказує на динаміку суспільних відносин та правових норм, які формуються відповідно до загальних культурних змін та соціальних вимог.

У англomовному художньому дискурсі, зображення ненависті може мати різні аспекти, від фізичної агресії до внутрішніх емоційних бур. Наприклад, в текстах часто можна спостерігати як ненависть персонажів поширюється з їхніх внутрішніх думок до їх поведінки. Ця емоція може викликати фізичну реакцію, що виявляється в агресивних діях або жестах. У фразі *«As Adam looked back through the split in the gates, he saw Curly Top, saw the evil hatred in his eyes»* [61]. ми бачимо, як ненависть персонажа візуалізується через його погляд, що надає сцені зарядженого негативною енергією контексту.

Також ненависть може бути зображена як сила, що керує діями персонажів, спонукаючи їх до різких та часто необдуманих вчинків. У виразі *«It was as if she were suddenly bewitched, her words spat back at him through a mask of hatred»* [61]. видно, як емоційне напруження персонажа трансформується в агресивну мовну поведінку, яка підсилює конфлікт між персонажами та зображає внутрішній стан героїні.

Ненависть також може мати комплексний характер, коли вона взаємодіє з іншими емоціями, такими як страх або радість, що збільшує її психологічний

вплив на персонажів і читачів. Наприклад, згадка про «*The smell and taste and touch of it – the fear and the hatred and the sheer delight of doing something illicit*» [61]. ілюструє цю багатогранність, показуючи, як ненависть може бути пов'язана не лише з негативом, а й з забороненим задоволенням від дій, що порушують моральні або соціальні норми.

Внутрішня боротьба персонажів з ненавистю часто відбивається в їхніх роздумах та емоційному розвитку. Ненависть може спричиняти серйозні зміни у ставленні до себе та до інших, що змушує персонажів рефлексувати та переоцінювати свої попередні переконання. Фраза «*For a second there was that other side of him I sense, the violence, hatred, absolute determination not to let me go*» [61]. підкреслює, як внутрішня ненависть може контролювати поведінку персонажа, викликаючи страх і занепокоєння у інших, а також демонструє складність їх взаємодії.

У англomовному художньому дискурсі ненависть часто використовується як інструмент для дослідження моральних і соціальних відносин, особливо у контекстах, де ця емоція прив'язана до культурних, релігійних чи расових питань. Вона може виступати як каталізатор для зображення глибших суспільних конфліктів, а також як засіб вивчення особистої моралі персонажів. Ненависть відіграє ключову роль у формуванні характерів та розвитку сюжету, підкреслюючи внутрішні та зовнішні конфлікти, що впливають на дії персонажів.

Прикладом цього є роль ненависті в контексті расових відносин і зв'язку з історичними подіями. Наприклад, у зв'язку з ненавистю до Єврейської громади, заснованої на історичних передумовах і забобонах, текст описує: «*The common element in all such movements was a fanatical belief in the authenticity and argument of the notorious forgery, the Protocols of the Elders of Zion, an obsessional Jew hatred based on a gutter anti-semitism or an older Christian tradition, and a racial nationalist outlook*» [61]. Ця цитата ілюструє, як ненависть використовується для зображення глибоко вкорінених культурних і ідеологічних конфліктів, що впливають на міжетнічні взаємини.

Додатково, аналізується вплив ненависті на особистісне сприйняття суспільних норм і власну поведінку персонажів. Це видно з наступної цитати, яка вказує на моральні розробки персонажа у контексті його особистих переживань: «*He taught them hatred and fear, but when at last their fear waned, their hatred devoured him*» [61]. Тут ненависть слугує не просто як емоційна реакція, а як засіб розкриття зворотного ефекту навчання ненависті, що призводить до саморуйнування того, хто цю ненависть і виховує.

Ще одним важливим аспектом є використання ненависті для дослідження внутрішніх конфліктів і моральних дилем, з якими стикаються персонажі. Ненависть може бути відображена як механізм самозахисту або як спосіб виправдання особистих помилок і вибору, як видно з наступної цитати: «*Mrs Whitehouse was accused at many points of being motivated by 'hatred' of homosexuals and, whilst the extract suggests that her attitude was not one of 'hatred' – indeed far from it – by including in her attitude to homosexuality such words as: undesirable, repugnant, perverse, suffering and abnormal, it is also easy to see how the gay community might be less than happy with the description*» [61]. Цей текст демонструє, як ненависть використовується для критичного аналізу соціальних стигм і сприйняття відмінностей, підкреслюючи складність моральних оцінок у суспільстві.

У літературі ненависть може бути виражена через складні внутрішні дилеми персонажів, які борються зі своїми емоціями в контексті ширших соціальних чи особистісних конфліктів. Ця боротьба часто стає каталізатором розвитку сюжету, де ненависть сприяє або гальмує дії персонажа, впливаючи на його взаємини з іншими. Це може бути представлено через драматичні обставини, які підсилюють відчуття ненависті, коли персонажі переживають втрату контролю над своїми діями або емоціями.

Одним із яскравих прикладів є ситуація, де персонаж виявляє глибоку ненависть, яка виходить за межі простого антагонізму та переходить у фізичне насильство, змінюючи динаміку стосунків із іншими персонажами. Це відображено в описі, де внутрішній стан героя посилюється під впливом

зовнішніх обставин, показуючи, як ненависть може спотворити сприйняття реальності: «*In that space of time you're going to build up hatred. That would have helped me more than going to prison and mixing with all them people and just getting depressed and fed up and full of hatred*» [61]. Тут ненависть відображена як результат соціальної ізоляції та особистісної кризи, що впливає на загальний емоційний стан персонажа.

Крім того, ненависть може слугувати інструментом для виявлення соціальної несправедливості або расових напруг, що відіграє важливу роль у формуванні суспільних взаємодій. Через це можна простежити, як персонажі відчують або реагують на соціальні норми, що виступають проти їхніх особистих переконань або ідентичності. Наприклад, у ситуації з судовим процесом: «*Judge McKinnon had been widely criticized for comments made during his hearing of a case of inciting racial hatred*» [61]. Тут ненависть виступає як частина більшого соціального дискурсу, залучаючи увагу до проблематики расової нерівності та судової упередженості.

В цілому, аналізуючи ненависть у художньому дискурсі, можна виявити її вплив на особистісний розвиток персонажів та їхні стосунки з оточенням. Ненависть часто використовується як засіб для поглиблення розуміння мотивацій персонажів, їхніх страхів і бажань, а також як віддзеркалення ширших соціальних і культурних контекстів, в яких вони існують.

Ненависть у художньому дискурсі може мати багато вимірів, від особистісних до соціальних, і часто зображується як сила, що керує діями персонажів або як реакція на внутрішні чи зовнішні стимули. Цей аспект зображення ненависті може допомогти аналізувати складні взаємини між персонажами, а також підкреслити глибокі емоційні стани, які впливають на їхні рішення і взаємодію. Ненависть часто поєднується з іншими емоціями, такими як любов, страх або ревності, що дозволяє розкривати складність людських відносин і емоційних переживань.

Один із прикладів, де ненависть використовується для підкреслення конфлікту в особистих взаєминах, зображений у фразі: «*Ken had a ringside seat*

for one of the most explosive and widely publicized bouts of homosexual love and hate in recorded British history – the lives and deaths of playwright Joe Orton and his lover, Kenneth Halliwell» [61]. Тут ненависть представлена як важлива складова складних і бурхливих відносин, що супроводжуються інтенсивними емоціями, здатними призвести до драматичних і навіть трагічних наслідків.

Інший аспект зображення ненависті проявляється в ситуаціях, де персонажі намагаються впоратися з власними емоціями або контролювати свої реакції, що підкреслюється в такій фразі: *«Professional success had knocked some sense into her, and she had taught herself to return hate with hate»* [61]. Це демонструє, як ненависть може стати механізмом самозахисту або способом виживання в складних соціальних чи професійних обставинах.

Крім того, ненависть може відігравати ключову роль у формуванні моральних і етичних ставлень персонажів, особливо коли вони стикаються з несправедливістю або зрадою, що видно з цього опису: *«The stronger the conscious hate, she had read somewhere, the more powerful the unconscious love»* [61]. Таке зображення ненависті підкреслює складність людської психіки та взаємозв'язок між ненавистю та іншими глибокими емоціями, що впливають на поведінку персонажів.

У художньому дискурсі, концепт ненависті часто зображається через глибокі емоційні та психологічні конфлікти, викликані внутрішніми та зовнішніми чинниками. Цей концепт може бути артикульований через комплексні міжособистісні взаємини, де ненависть існує поруч з іншими сильними емоціями, такими як любов, страх або гнів. Така багатогранність емоцій підсилює динаміку взаємодій персонажів і дозволяє детальніше розкрити їхні характери та мотивації.

Наприклад, ненависть часто зображується як відповідь на зраду, втрату, або як результат давніх образ. Вона може бути виражена через відчуття гніву та розчарування, що розвиваються у глибоку ненависть. Одним з таких виразів є: *«But the more intense the love, the more intense the hate»* [61]. Ця фраза вказує на те, що любов і ненависть є емоціями, які можуть бути зв'язані між собою своєю

інтенсивністю і глибиною, що показує, як сильні емоційні переживання можуть перетворюватися з одного стану в інший.

Інше зображення ненависті пов'язане з особистісною кризою або моральними дилемами, коли персонажі відчують ненависть через особистісні злами або суспільні несправедливості. Наприклад, висловлювання: «*He burned with hate for everybody and everything*» [61]. відображає всепоглинаючу ненависть, яка може охопити індивіда, впливаючи на всі аспекти його життя і взаємодії.

Крім того, ненависть може бути зображена як реакція на соціальні конфлікти або ворожнечу, де персонажі виявляють глибоку антагоністичну настанову до інших груп або індивідів. Наприклад, сцена, де описується: «*And now we have fanatical variations of the Muslim faith breathin' hate and venom all over the Near East*» [61]. Тут ненависть стає відображенням ширших релігійних та культурних конфліктів, що акцентує на зіткненні ідеологій і віросповідань.

Ці приклади підкреслюють, як ненависть може служити як засіб для дослідження складних емоційних станів і соціальних взаємодій у художньому дискурсі. Вона дозволяє глибше зануритися в психологію персонажів та розкрити мотиви їхніх дій і виборів, що сприяє більшому розумінню людської природи та її реакції на зовнішні виклики.

У літературному дискурсі концепт ненависті часто доповнюється синонімами, такими як «loathing» і «odium», які дозволяють поглибити опис емоційних станів персонажів. Ці терміни додають нюанси відрази та глибокої антипатії, які можуть відображати складніші взаємини між персонажами або їхнє ставлення до оточуючих подій та обставин.

Слово «loathing» використовується для підкреслення сильної відрази, яка може бути спровокована особистісними чи соціальними конфліктами. В цьому контексті, відраза стає вираженням внутрішнього спротиву або незгоди з навколишнім світом чи його аспектами, часто трансформуючись у фізичну реакцію або візуальну анімацію почуттів персонажа. Наприклад, опис реакції персонажа на поведінку іншого може відображати його глибоку відразу:

«*Bitterly aware of a deep tide of crimson flooding over her face and body, she could only glare back at him with deep loathing*» [61]. Таке використання підкреслює інтенсивність емоційного відчуття, яке стає майже фізичним у своєму прояві.

Термін «*odium*» використовується для опису соціальної або моральної зневаги, яка може супроводжувати певні дії чи рішення, призводячи до публічного осуду або соціальної ізоляції. Це слово часто асоціюється з відчуттям гніву та засудження з боку суспільства, що відіграє ключову роль у розкритті теми соціальної справедливості чи інтеграції. Опис, як у наступному прикладі, може ілюструвати внутрішній конфлікт персонажа, який стикається з негативною реакцією оточення: «*Their odium was not allayed, but was focused on me, and when, soon after my appointment was announced, I entered the dining room of the Athenaeum (as a guest) I was booed*» [61]. Цей фрагмент відображає особисте сприйняття героя, що зіткнувся з суспільним неприйняттям та зневагою.

У англomовному художньому дискурсі концепт ненависті набуває багатозначного відтінку, де синоніми на зразок *abhorrence* та *detestation* допомагають глибше розкрити емоційні переживання персонажів. Ненависть у такому контексті часто постає як глибоке моральне або фізичне відторгнення, що супроводжується крайньою неприязню до певних людей, явищ або подій. Ці емоції зазвичай розкриваються через конкретні ситуації або конфлікти, які призводять до крайньої емоційної реакції, де відчуття відрази і ненависті займають центральне місце у внутрішньому світі персонажів.

Один із прикладів вербалізації ненависті через синонім *abhorrence* стосується сцени, де персонаж описує глибоке моральне відторгнення. Емоції, виражені в цьому випадку, підкреслюють сильну етичну неприйнятність певних дій або поведінки. Така ненависть може бути результатом як особистих образ, так і ширших соціальних чи культурних контекстів. Наприклад, коли персонаж стикається з важкими випробуваннями, він відчуває глибоку моральну відразу до ворожої сторони: «*Our experience passed the limits of abhorrence: I lost all my earthly faculties and fought like an angel*» [61]. У цьому випадку *abhorrence* стає

засобом опису крайнього емоційного стану, коли ненависть переходить у відчайдушну боротьбу за виживання.

Синонім *detestation* також використовується для вербалізації ненависті, коли персонажі стикаються з глибокими емоційними конфліктами. Цей термін підкреслює не лише відразу, але й активну неприязнь до певних осіб чи ситуацій, що може призвести до жорстоких вчинків або рішень. Наприклад, у ситуації, де головний герой перебуває у конфлікті з рідною людиною, його емоції виявляються через сильне відчуття ненависті: «*He was trembling now with the intensity of his detestation, his voice precarious with passion*» [61]. Це підкреслює не лише емоційне напруження, а й фізичний прояв цієї ненависті, коли вона настільки глибока, що охоплює всі аспекти особистості персонажа.

Ненависть також може відображатися через антагоністичні стосунки між персонажами, де *detestation* стає основною рушійною силою розвитку конфлікту. Відносини, побудовані на крайній неприязні, часто ведуть до ескалації напруженості, що може проявлятися через агресивні дії або поглиблення внутрішніх протиріч. Це можна побачити у прикладі: «*In open hall, I tell you, he spat out his detestation of that man for every page and scullion to hear*» [61]. Такий вираз показує, як глибоке презирство стає публічною демонстрацією ненависті, що підсилює конфлікт і відкриває нові грані відносин між персонажами.

Крім того, ненависть, виражена через *abhorrence*, може також вказувати на моральний конфлікт, коли персонажі відчують глибоке відторгнення певних соціальних чи політичних ідеалів. Це може проявлятися через різке протистояння моральним або ідеологічним принципам, що стає причиною особистих і соціальних конфліктів. Наприклад, у випадку, коли персонаж розглядає політичну ідеологію, що йому неприйнятна, він висловлює свою крайню неприязнь: «*It was abhorrence of waste of any kind of resource that motivated him*» [61]. Тут ненависть постає як глибока моральна реакція на певні соціальні явища, підкреслюючи етичний аспект конфлікту.

В описі юридичних суперечок, де учасники повинні довести своє право на володіння землею, часто згадується термін «*animus possidendi*», що буквально означає «намір володіти». Цей термін передає психологічний аспект наміру, що відіграє ключову роль у вирішенні конфліктів: «*However, the more difficult question is whether the defendant had the necessary animus possidendi*» [61]. Тут «*animus*» вказує на психологічний намір, що має юридичні наслідки, але водночас передає внутрішню упередженість або антагонізм до протилежної сторони.

Інший приклад з художнього контексту, де персонаж відчуває «*animus*» через особистісні розбіжності, що стають мотивацією для його дій: «*Tom Horrocks had scented something suspect in Emilia Frere's continuing frailty –; it had been too sharply belied by the animus in her eyes*» [61]. Використання слова «*animus*» тут підкреслює, що особистісні антагонізми можуть бути тонко зашифровані в погляді, відіграючи важливу роль у взаємодії персонажів.

Розглядаючи «*dislike*» як менш інтенсивний прояв анімозності, можна зазначити, як ця емоція впливає на поведінку персонажів, наприклад: «*It was just a vicious slander, based on nothing more substantial than your obsessive dislike of me!*» [61]. Тут «*dislike*» стає причиною наклепу, що підкреслює, як негативні емоції можуть впливати на дії персонажів, ведучи до соціальних конфліктів.

У літературі вираз «*distaste*» часто використовується для показу внутрішньої реакції персонажів на неприємні, небажані або морально відштовхуючі ситуації, дії чи особистості. Цей синонім ненависті може нести в собі менш агресивну, але глибоко відчутну неприязнь, яка часто виражається через вибіркове невдоволення або моральний засуд. Він допомагає розкрити суб'єктивні переживання персонажів, їхні особистісні цінності або культурні вподобання, відображаючи їхнє ставлення до зовнішнього світу.

Проте, цей вираз може мати і більш глибокі конотації, які наближають його до концепту ненависті, особливо коли він використовується для опису глибокої відрази чи неприйняття. Наприклад, в контексті політичного або

соціального життя, це може віддзеркалювати розчарування та відчуття ізоляції від суспільства або його окремих представників.

Цікавим є використання «*distaste*» у контексті культурних та особистісних взаємодій, де воно може слугувати індикатором внутрішнього конфлікту або розриву з традиційними поглядами. В таких випадках, «*distaste*» не лише проявляється через міміку або жести, а й через внутрішні діалоги персонажів, що підкреслюють їхню складність та мультидименсіональність.

Один із прикладів, що ілюструє це, – це сцена, де персонаж виражає свою неприязнь до чогось конкретного через фізичну реакцію або зовнішній вираз обличчя. Це може бути погляд, жест або слова, що мають мету передати відчуття невдоволення або відторгнення, як у фразі: «*Guido had turned to glance at her with a look of mocking distaste*» [61]. Тут персонаж використовує свій погляд як засіб демонстрації відрази, що може бути сприйнято як м'яка форма ненависті або як знак особистісного неприйняття.

Також, «*distaste*» часто пов'язано з соціальними або культурними дисонансами, коли персонажі відчувають відразу до певних суспільних явищ чи поведінки інших осіб, що відображає їхнє бажання дистанціюватися або засудити ці аспекти. Яскравий приклад цього можна знайти в ремарці: «*This merely confirmed the distaste for Communists which Bevin and other union officials had acquired in the 1920s*» [61]. Тут неприязнь виступає як рефлексія на історичні політичні упередження, що також може бути інтерпретовано як форма соціальної ненависті.

Ненависть у англomовному художньому дискурсі часто зображується як глибока особистісна дилема, що спричиняє внутрішній конфлікт у персонажів. Цей конфлікт може виявлятися як ненависть до інших (мізантропія), до жінок (мізогінія), а також як ненависть до себе (самоненависть, самовідраза). Особливо інтригуючим є зображення самоненависті, де персонажі переживають глибокі емоційні страждання через свої внутрішні конфлікти та ідентичність.

Наприклад, самоненависть може виникати як результат втрати особистісної цілісності або як наслідок зовнішніх тисків та невдач. Фрейд у

своїй праці «Сум і меланхолія» [52] розглядає самоненависть як прояв садистичних імпульсів, які спрямовані на втрачений об'єкт любові та внаслідок проєкції переорієнтовуються на его. Це можна побачити у фразі: «*In his paper on 'Mourning and Melancholia' Freud established that in depression following the loss of a love-object the ego absorbs that object into itself so that the exaggerated self-reproaches, self-deprecation and self-hatred which typify the condition can be understood as sadistic drives which have been unconsciously directed on to the object whose 'shadow has fallen on the ego'*» [61]. Ця самоненависть виступає як механізм психологічного захисту, який тимчасово захищає персонажа від повного емоційного розпаду.

Самовідраза також є інтенсивною та деструктивною формою самоненависті, яка може спотворювати особистісне сприйняття та спричиняти глибоку психологічну кризу. Це видно з опису внутрішнього стану персонажа: «*The intensity of her response to him a minute ago filled her with self-loathing, but she was afraid too, because suddenly it seemed as if hatred was no longer enough to counter the threat he presented, and yet it was the only answer she possessed*» [61]. Таке зображення самовідрази підкреслює важкість внутрішнього конфлікту та неможливість знайти стійке рішення, що може призвести до подальшої ескалації саморуйнівної поведінки.

Отже, в англomовному художньому дискурсі концепт ненависті демонструє свою багатогранність через різноманітні емоційні та соціальні контексти, що виявляються в поведінці персонажів. Цей емоційний стан може виникати як реакція на особистісні образи, так і як механізм відповіді на соціальні негаразди, відображаючи складні внутрішні боротьби та зовнішні конфлікти. Використання таких синонімів як *misanthrope*, *misogynist*, *self-hating*, та інших подібних слів у текстах дозволяє детальніше розкрити ці взаємозв'язки, підсилюючи вплив ненависті на розвиток персонажів та сюжету.

Вивчення ненависті через літературні призми не тільки відкриває глибину людських емоцій, але й висвітлює їх вплив на індивідуальні долі та соціальні структури. Через художній дискурс можна бачити, як ненависть взаємодіє з

любов'ю, страхом, та іншими почуттями, створюючи складні моральні дилеми та етичні виклики. Таким чином, ненависть стає не просто емоційним станом, а могутнім літературним інструментом, що допомагає глибше зрозуміти нюанси людської природи.

2.4. Експериментальне дослідження асоціативних значень концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED

Ми провели дослідження, в якому опитали 50 студентів III та IV курсів з метою визначення асоціативних значень концепту НЕНАВИСТЬ українською мовою. Це дослідження дало змогу виявити різноманітність емоційних та психологічних відгуків, пов'язаних з ненавистю, та з'ясувати, як студенти взаємодіють з цим концептом на рівні особистих переживань (див. Табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Результати опитування

№	Стать	Асоціація в українській мові
1	Male	злість
2	Female	агресія
3	Female	неприязнь
4	Male	злість
5	Female	ненависть
6	Male	образа
7	Female	гнів
8	Male	відраза
9	Female	агресія
10	Female	страх
11	Male	злість
12	Female	гнів
13	Female	страх

14	Male	агресія
15	Female	відраза
16	Male	неприязнь
17	Female	ненависть
18	Male	образа
19	Female	злість
20	Female	неприязнь
21	Male	відраза
22	Female	гнів
23	Female	агресія
24	Male	страх
25	Female	неприязнь
26	Male	образа
27	Female	злість
28	Male	відраза
29	Female	агресія
30	Female	страх
31	Male	ненависть
32	Female	злість
33	Female	образа
34	Male	неприязнь
35	Female	відраза
36	Male	агресія
37	Female	гнів
38	Male	страх
39	Female	ненависть
40	Female	неприязнь
41	Male	відраза
42	Female	гнів

43	Female	страх
44	Male	ненависть
45	Female	агресія
46	Male	злість
47	Female	відраза
48	Male	гнів
49	Female	ненависть
50	Female	страх

Серед найчастіше згадуваних асоціацій були «злість», «агресія», «неприятель», «гнів», «відраза» і «страх». Загалом аналіз показав, що «злість» зустрічалася найчастіше – у 8 випадках. «Агресія» була зазначена 7 разів, що підкреслює тісний зв'язок між ненавистю і спонукальними мотивами до агресивних дій. Також, значні 6 згадок «гніву» і «відрази» свідчать про глибокий емоційний відтінок, що супроводжує сприйняття ненависті. «Страх» і «неприятель», кожне з п'ятьма згадками, вказують на оборонну реакцію або відчуття загрози, яке часто супроводжує переживання ненависті.

Така різноманітність відповідей вказує на складність та багатовимірність концепту ненависті в психологічному контексті. Студенти виявили, що ненависть може мати як внутрішньо орієнтовані так і зовні спрямовані прояви. Наприклад, асоціації з «страхом» можуть відображати занепокоєння з приводу потенційних наслідків ненависті, що вказує на зв'язок емоції з антиципацією майбутньої шкоди або конфлікту.

На базі отриманих результатів ми визначили, що емоції, які асоціюються з ненавистю, не лише мають негативне забарвлення, але й відіграють важливу роль у міжособистісних взаєминах. Це зокрема стосується злості та гніву, які можуть служити каталізаторами для агресивних дій або спонукати до самозахисту. З іншого боку, відраза та неприємність вказують на бажання відокремитися від об'єкта ненависті, що може відігравати роль у формуванні особистісних кордонів та відмежування від негативних стимулів.

Цікаво, що відповіді студентів також віддзеркалюють взаємозв'язок між ненавистю та страхом. Страх може бути як реакцією на ненависть, так і її причиною, що підкреслює складність взаємодій між різними емоціями в контексті переживання конфлікту або стресу.

Так, ненависть в українському культурному та мовному контексті має багатосарові виміри, які включають широкий спектр емоційних відгуків. Результати можуть бути корисними для подальших психологічних досліджень, спрямованих на розуміння механізмів емоційної регуляції та розвитку міжособистісних взаємодій.

Ми провели експериментальне дослідження асоціативних значень концепту HATRED серед 37 носіїв англійської мови. Учасники опитування були залучені з різних соціальних та культурних контекстів, що дозволило нам отримати різноманітність відповідей та більш глибоке розуміння загальної концепції ненависті в англійськомовному культурному просторі.

В ході дослідження ми детально проаналізували асоціації, які учасники пов'язували з ненавистю. Отримані відповіді ми розділили на кілька категорій емоційних станів: страх, відраза, гнів, огида, неприязнь, образа та агресія. Кожна з цих категорій відіграє ключову роль у формуванні емоційного змісту концепту ненависті та демонструє його багатогранність та глибину (див. Табл. 2.4).

Таблиця 2.4 Результати опитування

№	Стать	Асоціація в англійській
1	Male	fear
2	Female	revulsion
3	Female	anger
4	Female	disgust
5	Female	loathing
6	Non-binary	resentment

7	Female	aggression
8	Female	fear
9	Male	revulsion
10	Male	anger
11	Female	disgust
12	Male	loathing
13	Male	resentment
14	Male	aggression
15	Male	fear
16	Male	revulsion
17	Female	anger
18	Female	disgust
19	Male	loathing
20	Female	resentment
21	Female	aggression
22	Male	fear
23	Female	revulsion
24	Male	anger
25	Male	disgust
26	Female	loathing
27	Male	resentment
28	Male	aggression
29	Female	fear
30	Female	revulsion
31	Male	anger
32	Female	disgust
33	Non-binary	loathing
34	Female	resentment
35	Female	aggression

36	Female	fear
37	Male	revulsion

Зокрема, асоціації зі страхом та відразою були найпоширенішими серед учасників. Це вказує на те, що ненависть часто сприймається як глибоко негативний емоційний стан, що викликає відчуття загрози та небезпеки, а також сильну відразу. Відраза, пов'язана з ненавистю, часто має елементи огиди та фізіологічної реакції, що відбиває відторгнення та прагнення віддалитися від об'єкта ненависті.

Гнів та агресія, ідентифіковані як відповіді, відображають активну сторону ненависті, коли особа не просто відчуває неприязнь, але й готова перейти до дії, що часто веде до конфліктів або навіть насильства. Це вказує на потенційну небезпеку, що виходить від ненависті як деструктивного емоційного стану.

Крім того, образа та неприязнь, які також були згадані, підкреслюють більш пасивну реакцію на ненависть. Ці відчуття часто виникають з глибоких особистісних рани та тривалих конфліктів, які не знаходять швидкого вирішення, а накопичуються та ускладнюють емоційний стан особи.

На підставі зібраних даних ми встановили, що ненависть в англійському дискурсі несе в собі глибокий негативний заряд і часто асоціюється з потужними та руйнівними емоціями. Ці асоціації відіграють важливу роль у соціальному контексті, впливаючи на міжособистісні стосунки та соціальні взаємодії.

Враховуючи отримані результати, наше дослідження підтверджує, що ненависть може мати значні соціальні наслідки та вимагає подальшого аналізу та вивчення у рамках соціальних наук, психології та культурології. Воно також засвідчує потребу в розробці ефективних стратегій мінімізації та протидії ненависті в суспільстві.

Порівняльний аналіз асоціативних значень концепту **НЕНАВИСТЬ** / **HATRED** у англійській та українській мовах виявив як певні схожості, так і

відмінності у сприйнятті цього емоційного стану відповідно до культурних особливостей обох груп респондентів.

Серед спільних асоціацій обох мовних груп значно виділяються такі категорії, як гнів, відраза та агресія. Це вказує на універсальний характер ненависті як сильного негативного емоційного стану, що має потенціал призводити до деструктивної поведінки. Обидві групи асоціюють ненависть з конфліктом, внутрішнім або зовнішнім, та потенційним насильством, що може виникнути як наслідок цього стану.

Однак, існують і значні відмінності у асоціаціях, що можуть бути зумовлені культурними чинниками. Наприклад, українські респонденти частіше згадували образу і зраду як асоціації з ненавистю, що може відображати більшу схильність до сприйняття ненависті через призму особистісних стосунків та взаємодій. З іншого боку, англійські носії частіше асоціювали ненависть з соціальними та політичними контекстами, що може свідчити про більшу увагу до колективних досвідів та загальносупільних конфліктів у сприйнятті цієї емоції.

Також українські учасники частіше наголошували на переживанні болю як наслідку ненависті, в той час як для англійських респондентів характернішими були вирази, що вказують на відчуття контролю над ситуацією або прагнення до домінування. Це може вказувати на різні стратегії емоційного регулювання, які використовуються в різних культурах для впорядкування власних емоцій.

Отже, ці дані підкреслюють важливість урахування культурного контексту при аналізі емоційних концептів, таких як **НЕНАВИСТЬ**. Розуміння того, як різні культури сприймають і обробляють негативні емоції, може бути корисним для міжкультурної комунікації, психотерапії та соціальної роботи. Виявлення відмінностей та схожостей у сприйнятті ненависті між різними мовними та культурними групами допомагає краще зрозуміти універсальні та унікальні аспекти людських емоцій.

2.5. Спільні та відмінні риси концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED в україномовному та англomовному художніх дискурсах

Порівняльний аналіз концептів НЕНАВИСТЬ та HATRED в україномовному та англomовному художніх дискурсах виявляє як спільні риси, так і суттєві відмінності у вербалізації цих емоцій у різних мовно-культурних контекстах. В обох випадках ненависть є потужним емоційним станом, який впливає на міжособистісні стосунки, поведінку персонажів та розвиток сюжету. Однак детальні культурні, історичні та психологічні аспекти призводять до різних відтінків вираження ненависті в літературі двох мов.

В україномовному художньому дискурсі, як показано у підрозділі 2.2, ненависть часто зображується як глибока емоційна реакція на особистісні або суспільні образи. Вона має багатоаспектний характер, що охоплює як особисті конфлікти, так і ширші соціальні події, такі як війна, політична боротьба чи національні травми. У художній літературі ненависть, як правило, сприймається як руйнівна сила, яка може негативно вплинути як на внутрішній стан персонажів, так і на їхні взаємодії з зовнішнім світом. Лексеми, що позначають ненависть, часто поєднуються з фізіологічними відчуттями та емоційними реакціями персонажів, що підсилює реалістичність та напруженість конфліктів. Наприклад, ненависть персонажів може зображуватися як майже фізична сила, яка захоплює їхню свідомість і тіла, як це видно в описах героїв, що *«випромінюють ненависть»* або *«переповнюються люттю»*. Це підкреслює глибину емоційного стану, який впливає на поведінку та рішення героїв.

На противагу, в англomовному художньому дискурсі, як зазначено у підрозділі 2.3, ненависть також розглядається як сильна емоція, однак вона частіше зображується через призму особистісних внутрішніх конфліктів і моральних дилем. Літературні тексти англomовного дискурсу акцентують увагу на психологічних аспектах ненависті, досліджуючи, як ця емоція впливає на розвиток персонажів, їхні цінності та світогляд. Ненависть часто поєднується з іншими глибокими емоціями, такими як любов чи страх, створюючи складні

внутрішні дилеми для персонажів. Такий підхід дозволяє показати ненависть як не лише руйнівну силу, а й як реакцію на глибокі особисті переживання, наприклад, через зраду або втрату. Англomовний дискурс підкреслює психологічну рефлексію персонажів, які борються зі своєю ненавистю або навіть намагаються її раціоналізувати.

Одна з основних відмінностей між цими двома дискурсами полягає в тому, що в англomовній літературі ненависть часто зображується як ірраціональна емоція, яка виникає на фоні глибоких внутрішніх конфліктів або суспільних проблем. У багатьох випадках ненависть героїв спричинена не стільки зовнішніми факторами, скільки їхньою нездатністю впоратися з особистими травмами, такими як втрата близьких чи соціальні негаразди. Це можна побачити на прикладі сцени з тексту, де персонаж переживає глибоке розчарування та ненависть, що проявляється в емоційних вибухах, коли *«ненависть охоплює його всюдисущою хвилею, як відповідь на зраду»*. Така ненависть часто характеризується як агресивна та неконтрольована емоція, яка змінює особистісне сприйняття світу і веде до деструктивних дій.

В українomовному ж дискурсі ненависть частіше сприймається як результат соціальних та історичних процесів. Вона зображується як реакція на колективні образи або історичні травми, що призводить до акцентування на її соціальному впливі. Це можна побачити в уривках, де ненависть пов'язана з війною, політикою або соціальними рухами, що підкреслює її роль як інструменту маніпуляції або боротьби за владу: *«Інтервенція Росії і всезагальна ненависть росіян до українців є цьому запорукою»* [56]. Наприклад, в українських текстах ненависть часто виступає як каталізатор для революційних дій або політичного спротиву. У такому контексті вона стає не тільки особистою емоцією, але й колективним почуттям, яке впливає на історичні події та соціальні трансформації.

Ще однією відмінністю між двома дискурсами є те, як ці два суспільства сприймають емоційну інтенсивність ненависті. В англійській літературі ненависть може бути тонко виражена через приховані емоції або непрямі дії, де

вона більше представлена через інтроспекцію персонажів і їхні роздуми. Ненависть часто залишається під поверхнею, з'являючись у вигляді глибокої внутрішньої боротьби, що поступово впливає на поверхню через дії персонажів. В українській же літературі ненависть більш експресивна, вона часто виражається через відкриті конфлікти, фізичні дії або різкі емоційні висловлювання. Це може відображати різні культурні підходи до вираження емоцій, де в українській культурі емоції, особливо такі інтенсивні як ненависть, мають сильніше зовнішнє вираження.

Однак, незважаючи на ці відмінності, спільною рисою обох дискурсів є те, що ненависть зображується як руйнівна сила, яка впливає на особистісний розвиток персонажів і їхню взаємодію з іншими. Вона часто супроводжується іншими емоціями, такими як страх, зрада або відчай, і створює складні моральні дилеми для героїв. В обох дискурсах ненависть може призводити до серйозних наслідків, таких як міжособистісні конфлікти, соціальна ізоляція або навіть фізичне насильство. Це підкреслює універсальний характер цієї емоції, що в різних культурах викликає схожі реакції та почуття.

Ще одна спільна риса – це асоціація ненависті з іншими глибокими емоціями, зокрема любов'ю. В обох дискурсах ці дві емоції часто взаємодіють одна з одною, створюючи складні ситуації для персонажів. В українській літературі це особливо видно у випадках, де ненависть до коханої людини виникає через зраду або розчарування, перетворюючись на емоційний конфлікт. В англійській літературі, натомість, така взаємодія часто виражається через дилему між моральними переконаннями та емоційними реакціями, що підкреслює складність людських стосунків.

Таким чином, концепти **НЕНАВИСТЬ** і **HATRED** мають як спільні риси, так і відмінності в залежності від культурних контекстів їхнього вираження. Українська література надає перевагу експресивному та соціально зорієнтованому зображенню ненависті, в той час як англійська зосереджується на внутрішніх конфліктах та психологічних аспектах цієї емоції. Обидва

підходи надають унікальне бачення ненависті як потужної сили, що може глибоко впливати на особистість і суспільство.

Висновки до розділу 2

«Ненависть» і «hatred» у різних авторитетних словниках української та англійської мов. Цей аналіз показав, що обидва слова в обох мовах відображають інтенсивні почуття відрази та ворожості, однак українські словники надають більший акцент на емоційну глибину та соціальні наслідки ненависті, тоді як англійські джерела часто фокусуються на особистісних аспектах цієї емоції. Лексичні компоненти кожної мови допомогли визначити базові семантичні складники концептів і створили базис для подальшого аналізу їх вербалізації в художніх текстах. Було показано, що синоніми та антоніми, які асоціюються з цими концептами, демонструють різні відтінки емоційної інтенсивності, що дозволяє розширити розуміння цих концептів у обох мовах.

В українській літературі ненависть часто виражається через сильні та емоційно насичені образи, які відображають соціальні та історичні конфлікти. Мовні засоби, які використовуються для опису ненависті, часто включають метафори, символи війни та боротьби, що підкреслює колективний та соціальний характер цієї емоції. Це дає змогу зрозуміти, як ненависть в українській мові та культурі розглядається не лише як особиста емоція, але і як відображення загальних історичних травм і соціальних несправедливостей. Ненависть у цьому контексті може бути представлена як реакція на зовнішні обставини, соціальну несправедливість або зраду, а її мовне вираження часто пов'язане з напруженням і агресією.

В англійській літературі ненависть, як правило, має більш прихований характер, часто зображується через внутрішні переживання персонажів і менш відкриті конфлікти. Ненависть зазвичай асоціюється з глибокими внутрішніми дилемами, що виникають внаслідок особистих образ або зрад, а її мовне

вираження включає тонкі психологічні метафори. Це підкреслює індивідуальний аспект ненависті в англomовних творах, де емоції часто підкреслюють особистісні кризи та внутрішню боротьбу персонажів. Ненависть може бути зображена як деструктивна сила, що руйнує міжособистісні стосунки і стає основою для глибоких моральних конфліктів.

Зіставний аналіз показав, що носії обох мов мають певні відмінності у сприйнятті цих емоційних концептів. Українці асоціюють ненависть з більш явними проявами негативних емоцій, такими як лють і війна, що може бути зумовлено історичними та соціальними обставинами. Англomовні учасники, навпаки, асоціюють HATRED із внутрішніми конфліктами та моральними дилемами. Це підтверджує тезу про те, що сприйняття ненависті в різних культурах відрізняється, що може впливати на її вербалізацію та мовне втілення.

Важливо зазначити, що аналіз показав, що, попри схожість базових понять, існують суттєві культурні відмінності у вираженні та сприйнятті цих емоцій. В українomовній літературі ненависть має більш відкритий і експресивний характер, а її вербалізація часто асоціюється з колективними почуттями та соціальною справедливістю. Натомість в англomовних творах ненависть здебільшого зображується як глибокий внутрішній конфлікт, що відображає індивідуальні переживання та моральні дилеми. Це підкреслює різницю в підходах до зображення цієї емоції: якщо в українській культурі ненависть є виразом колективної боротьби, то в англomовній літературі вона переважно відображає індивідуальні психологічні проблеми.

Отже, аналіз мовних засобів, літературних текстів і асоціативних досліджень підтвердив, що ненависть є глибокою емоцією, яка може мати різні форми вираження в залежності від культурного та соціального контексту. Мова не лише відображає емоційний стан, але й формує сприйняття цих емоцій, що робить вербалізацію ненависті важливим інструментом для розуміння людської поведінки та соціальних взаємодій.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було досягнуто основну мету, пов'язану з комплексним аналізом концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED та його засобів вербалізації в українській та англійській мовах. Кожне з поставлених завдань було вирішено в контексті загального дослідження, що дозволило не лише теоретично осмислити поняття «концепт» і його структуру, але й глибше зануритися у специфіку вербалізації концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED у двох культурно-мовних системах.

Визначення основних підходів до поняття «концепт» та його структури виявилось одним із ключових теоретичних завдань, що дало змогу зрозуміти природу концептів як когнітивних та мовних одиниць. Аналіз різних наукових підходів, включаючи когнітивно-лінгвістичний, лінгвокультурологічний та семантичний, дозволив розкрити багатогранність концепту як елемента, що структурує знання про світ, емоційний досвід та його вербалізацію в мові. Особлива увага була приділена структурі концепту, яка складається з ядра та периферії, де ядро визначається найбільш стабільними й універсальними ознаками, а периферія включає індивідуальні та культурно-специфічні елементи. Такий підхід дозволив розглядати концепт НЕНАВИСТЬ \ HATRED не просто як емоційний феномен, а як складну лінгвістичну одиницю, що відображає соціокультурні, історичні та індивідуальні аспекти людського досвіду.

Типологія концептів та специфіка концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED була описана через призму існуючих класифікацій концептів у когнітивній лінгвістиці. Концепти можуть бути типологізовані за різними критеріями, зокрема за ступенем абстракції, когнітивною значущістю, емоційним забарвленням тощо. У дослідженні було виявлено, що концепт НЕНАВИСТЬ \ HATRED належить до емоційних концептів, які є важливими складовими людського сприйняття й комунікації, а також має високий ступінь культурної детермінації. Вивчення специфіки цього концепту показало, що його структуру

формують як універсальні емоційні елементи, що відображають базове відчуття ворожості, так і культурно-зумовлені аспекти, що варіюються в залежності від історичних, релігійних та соціальних обставин. У англійському дискурсі цей концепт часто асоціюється з соціально-політичними конфліктами, тоді як в українському – з особистісними образами та соціальними негараздами.

Мовні засоби вираження концепту НЕНАВИСТЬ \ HATRED в українській та англійській мовах були досліджені з використанням корпусних методів та аналізу текстів художньої літератури. Аналіз концепту ненависті в україномовному художньому дискурсі виявив його глибоку багатоаспектність і емоційну насиченість. Художні тексти, як дзеркало культурних і індивідуальних переживань, забезпечили цінний матеріал для вивчення механізмів мовної експресії емоцій. Використання функції Concordance дозволило детально оглянути контексти вживання слова «ненависть» та його синонімів у літературних текстах, що є ключовим для розуміння не лише частоти вживання лексем, а й тонких нюансів їхнього використання в різних контекстах.

Ненависть у художньому дискурсі часто сприймається як глибоке та багатоаспектне емоційне становище, яке має потенціал руйнувати внутрішній світ персонажів або формувати їхні взаємодії з зовнішнім середовищем. Цей концепт може виражатися через безпосередні дії, рефлексії на соціальні події, а також через внутрішній психологічний стан персонажів. Літературні уривки показали, що ненависть часто зображується як відповідь на особистісні чи колективні образи, як стан, який може ізолювати персонажа від суспільства або, навпаки, змусити його діяти.

Художні тексти також ілюструють, як ненависть може стати каталізатором глибоких особистісних змін і конфліктів. Інший аспект ненависті в художньому дискурсі – її сприйняття як нещадної сили, що виходить за межі особистісного і впливає на більш широкі соціальні взаємини. Яскравими аспектами вербалізації ненависті є її співіснування з любов'ю, виникнення з відчуття втрати або невдоволення, а також її використання як засобу самоідентифікації та способу самовираження у відповідь на соціальні чи політичні конфлікти.

Ненависть в українському літературному контексті виступає не тільки як маркер емоційного стану персонажів, але й як інструмент розкриття глибинних культурних та соціальних наративів, демонструючи її значення в моделюванні міжособистісних взаємин і колективних ідентичностей. Вивчення цього явища відкриває нові перспективи для розуміння механізмів культурного впливу та інтерпретації особистісних та групових конфліктів у сучасному художньому дискурсі.

Вербалізація концепту HATRED у англomовному художньому дискурсі розкривається через багатогранність емоційних станів, соціальних взаємодій та психологічних конфліктів персонажів. Художній дискурс використовує цю емоцію для поглиблення розуміння внутрішніх мотивацій та зовнішніх конфліктів, що впливають на дії персонажів і розвиток сюжету. Ненависть виявляється не тільки у формі агресії та соціальної антагоністики, але й як глибока внутрішня боротьба, що супроводжується іншими сильними емоціями, як любов та страх.

Література дозволяє глибше зануритися в аналіз таких складних емоцій, як самоненависть, мізантропія та мізогінія, розкриваючи їх вплив на особистісний розвиток та міжособистісні стосунки. Через діалоги, внутрішні монологи та описи дій персонажів, ненависть представляється як могутня сила, здатна вести до деструктивних дій або, навпаки, ставати каталізатором для самопізнання та змін.

Використання синонімів, таких як *loathing*, *odium*, *detestation* та *abhorrence*, дозволяє деталізувати відчуття відрази та морального засудження, що глибоко вкорінені в особистісних та культурних конфліктах. Ці слова вносять додаткові нюанси у портретування ненависті, збагачуючи текстовий контекст та допомагаючи читачеві глибше зануритися в емоційні переживання персонажів.

Було виявлено, що в обох мовах присутні як спільні мовні засоби (наприклад, лексеми, що виражають глибоку ворожість або огиду), так і відмінні риси, які пов'язані з культурною специфікою сприйняття ненависті. У

англійському дискурсі значну роль відіграють терміни з релігійною або соціальною конотацією, такі як «odium», «loathing», що відображають історичні конфлікти, зокрема расові та релігійні антагонізми. В українському дискурсі на перший план виходять такі слова, як «ворожість», «нелюбов», що підкреслюють індивідуальні або соціальні конфлікти, які найчастіше пов'язані з міжособистісними відносинами або соціальними умовами.

Експериментальне дослідження асоціативних значень концептів **НЕНАВИСТЬ \ HATRED** серед носіїв української та англійської мов дозволило отримати емпіричні дані щодо того, як ці концепти сприймаються й вербалізуються в різних культурах. Опитування респондентів виявило, що концепт ненависті в обох культурах асоціюється з глибокими негативними емоціями, однак в українському випадку частіше згадувалися такі аспекти, як ворожість на особистісному рівні, образи, несправедливість. В англійських респондентів переважали асоціації з соціальними й політичними конфліктами, що підкреслює різницю у соціальному контексті використання концепту **HATRED**. Це підтвердило, що сприйняття концептів **НЕНАВИСТЬ \ HATRED** є культурно й соціально детермінованим, а отже, їхнє вербалізування залежить від конкретної мовної спільноти й історичних обставин, у яких функціонує мова.

Спільні та відмінні риси концепту **НЕНАВИСТЬ \ HATRED** в україномовному та англійськомовному художніх дискурсах були досліджені шляхом порівняльного аналізу текстів. Це дало можливість виявити загальні риси вербалізації ненависті, що пов'язуються з відчуттями відторгнення, огиди, глибокої ворожості, але й виявити культурні особливості, що визначають специфіку вираження цієї емоції в кожній мовній спільноті. В англійськомовному дискурсі ненависть часто представлена як результат соціальних конфліктів або колективних дій, тоді як в українському вона має більше індивідуалізоване забарвлення, часто проявляючись через особистісні конфлікти або почуття зради. Це свідчить про те, що концепт ненависті має різну ступінь

індивідуалізації в різних культурах, що впливає на його вербалізацію в художніх текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишне夫ська Г. Б. Співвідношення концепту і суміжних понять. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2012. № 9. С. 9–14.
2. Вільчинська Т. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст. Тернопіль : Джура, 2008. 424 с.
3. Воробйова О. П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник КНЛУ*. 2011. № 14. С. 53–64.
4. Газуда О. М. Різномасштабність класифікаційних ознак концепту. *Держава та регіони*. 2019. № 2. С. 42–46.
URL: <https://doi.org/10.32840/1813-341X-2019-2.08>.
5. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту. 2002.
URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75094/09-Goloborodko.pdf?sequence=1>.
6. Джеріх О. «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. 2018. № 35-36. С. 61–69.
7. Жаботинська С. Мовні знаки як конструкти. *Науковий вісник Чернівецького університету : Германська філологія*. 2012. С. 213–222.
8. Жаботинська С. Семантика іллокуції: лінгвокогнітивний ракурс (на матеріалі англійської мови). *Вісник Львівського університету*. 2019. № 70. С. 185–203.
9. Загнітко А. П. Сучасні типології концептів: когнітивний, лінгвокультурологічний, прагматичний аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2010. № 11. С. 33–46.
10. Заньковська Г. Д. Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. Т. 2, № 19. С. 102–104.

11. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя). Київ : КНЛУ, 2002.
12. Каліщук Д. М. Концептуальні стилі англомовних політиків (на матеріалі політичного дискурсу президентів Дж. Буша мол., Б. Обама) : дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 245 с.
13. Карпенко А. В. Концепт у сучасних лінгво-когнітивних дослідженнях: підходи до визначення та типологія. *Перекладацькі інновації : матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*. Суми, 2012. С. 9–13.
14. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту. Київ : Знання, 2008. 214 с.
15. Кочерган М. Загальне мовознавство. URL: https://litmisto.org.ua/?page_id=14989
16. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Термінополе концепт. *Українська мова*. 2006. № 2. С. 67–79.
17. Кузнецов В. Поняття та його моделі. *Філософська думка*. 1998. № 1. С. 61–80.
18. Лащук О. М. Концепт як феномен когнітивної лінгвістики. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. № 19. С. 64–73.
19. Маєвська К. В. «Концепт» у сучасній лінгвістиці. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2023. № 34. С. 236–237.
20. Ніконова В. Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра : поетико-когнітивний аналіз. Київ : КНЛУ, 2008.
21. Петренко Л. О. Поняття концепт та концептуальний аналіз художнього тексту. *Science and Education a New Dimension*. 2020. № 216. С. 49–52.
22. Пліс В. П. Типологія концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. № 9. С. 115–119.
23. Полюжин М. М. Про теоретичні засади когнітивного підходу до дискурсивного аналізу. *Studia Germanica et Romanica*. 2004. № 1. С. 32–42.

24. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 214–224.
25. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивнодискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2013.
26. Приходько А. М. Концептологія дискурсу : апелювання концепту до дискурсів. *Англістика та американістика*. 2013. № 10. С. 43–50.
27. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Харків : Довкілля-К, 2011. 844 с.
28. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики / ред. А. П. Мартинюк. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
29. Ставчук Н. В. Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12373/1/KONTSEPT_%20YAK_BAZOVE%20PONYATTY_%20KOHNITIVN_YI_LINHVISTYKY.pdf.
30. Сухорольська С. М, Федоренко О. І. Методи лінгвістичних досліджень: навч. посібник для студентів, аспірантів і науковців. Львів : Інтелект-захід, 2009. 348 с.
31. Таценко Н. В. «Концепт» як ключове поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник СумДУ*. 2008. № 1. С. 105–110.
32. Фрасинюк Н. І. Типологія концептів як одиниць когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології. 2012. С. 335–338.
33. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. № 49. С. 158–161.
34. Хорошун О., Левченко О. До питання типології концептів. *Проблеми гуманітарних наук*. 2022. № 49. С. 217–221.
35. Цапок О.М. Поняття «концепт» у когнітивній лінгвістиці. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Філологічні науки (мовознавство)*. 2001. № 31. С. 10–12.

36. Шевченко О. М. Поняття концепту в сучасній перекладознавчій парадигмі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 48. С. 128–131.
37. Шевченко О. М. Методи дослідження концептів. *Modern Science: Problems And Innovations: матеріали V Міжнародної науко во-практичної конференції*. Стокгольм, 2020. С. 385–390.
38. Шевченко О. М. Поняття концепту в сучасній перекладознавчій парадигмі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Т. 4, № 48. С. 128–131.
39. Януш Х. М. Поняття і концепт. Критерії розрізнення. *Studia methodologica*. 2014. № 37. С. 184–190.
40. Blank A. Words and Concepts in Time: towards Diachronic Cognitive Onomasiology. New York, 2003.
41. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>.
42. Collins dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/innovation>.
43. Croft W., Cruse D. A. Cognitive Linguistics. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 356 p.
44. Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary. *Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/>.
45. Evans V. Cognitive linguistics. An introduction. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. 830 p.
46. Evans V. How Words Mean. New York : Oxford University Press, 2009.
47. Felber H. Terminology Manual. Vienna : Inforterm, 1984.
48. Jiang C., Yang K. Concepts and Conceptualization from: The Routledge Handbook of Cognitive Linguistics: Routledge, 2021. URL: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781351034708-18.13.12.2023>

49. Kövecses Z. Conceptual metaphor theory. Routledge Handbook of Metaphor. 2017.
URL: https://www.researchgate.net/publication/311403391_Conceptual_metaphor_theory.
50. Lakoff G. Women, fire and dangerous things: What categories reveal about the mind. Chicago : The University of Chicago Press, 1987. 750 p.
51. Lakoff G., Johnsen M. Metaphors we live by. London : The university of Chicago press, 2003.
52. Lakoff G. Cognitive semantics. *Meaning and Mental Representations*. 1988. P. 119–154.
53. Langacker R.W. Cognitive grammar. A basic introduction. New York : Oxford University Press, 2008. 562 p.
54. Oxford English Dictionary. *Home* : *Oxford English Dictionary*.
URL: <https://www.oed.com/>.
55. Wierzbicka A. Lexicography and Conceptual Analysis. Ann Arbor : Karoma Publishers, Inc. 1985. 225 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

56. ГРАК – site.name. ГРАК – site.name.
URL: <https://uacorporus.org/Kyiv/ua>.
57. ненависть – Великий тлумачний словник сучасної мови. *Slovnyk.me*.
URL: https://slovnyk.me/dict/vts/ненависть#google_vignette.
58. ненависть – Словник синонімів Караванського. *Slovnyk.me*.
URL: https://slovnyk.me/dict/synonyms_karavansky/ненависть.
59. НЕНАВИСТЬ – ТЛУМАЧЕННЯ | Горох – українські словники. *Про сайт* | *Горох* – *українські словники*.
URL: <https://goroh.pp.ua/Тлумачення/ненависть>.

60. НЕНАВИСТЬ – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. *СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=ненависть>.

61. British National Corpus (BNC) search | Sketch Engine. *Sketch Engine*. URL: <https://www.sketchengine.eu/british-national-corpus-bnc/>.

62. Definition of HATRED. *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hatred>.

63. Dictionary.com | Meanings & Definitions of English Words. *Dictionary.com*. URL: <https://www.dictionary.com/browse/hatred>.

64. hatred. *Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus*.

URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hatred#google_vignette.

65. hatred. *Collins Dictionary*. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/hatred>.

66. hatred. *Vocabulary.com*. URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/hatred>.

67. Thesaurus.com – The world's favorite online thesaurus!. *Thesaurus.com*. URL: https://www.thesaurus.com/browse/hatred#google_vignette.

АНОТАЦІЯ

Ліпич О. Я. Концепт НЕНАВИСТЬ/HATRED та його засоби вербалізації. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра. Спеціальність: 035 Філологія (Прикладна лінгвістика). Освітньо-професійна програма *Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика*. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024, 94 с.

Магістерську роботу присвячено аналізу емоційного концепту ненависті та його вербалізації у художніх текстах українською та англійською мовами.

У роботі визначено основні підходи до поняття «концепт» та його структуру. Описано типологію концептів та виокремлено специфіку концепту НЕНАВИСТЬ / HATRED.

Досліджено теоретичні аспекти концепту як лінгвістичної одиниці, включаючи його типологію, структуру та основні підходи до визначення. Встановлено, що концепт є когнітивною та культурною одиницею, яка об'єднує знання, емоції та асоціації, пов'язані з певним феноменом. Описано ядро та периферію концепту.

Виявлено, що англomовний художній дискурс відзначається метафоричною різноманітністю у представленні ненависті, зокрема через використання психологічних метафор, які наголошують на її руйнівному потенціалі. Український художній дискурс, навпаки, демонструє глибший зв'язок із колективною пам'яттю та історичним досвідом, акцентуючи на емоційному вираженні через символи й образи, пов'язані з боротьбою та стражданням.

Досліджено, що НЕНАВИСТЬ як емоційний концепт має універсальні риси, притаманні різним мовним спільнотам, але водночас демонструє культурні відмінності. В українській культурі ненависть частіше асоціюється з особистими конфліктами або почуттям зради, а в англійській – із соціальними конфліктами або колективними діями.

Проведено експериментальне дослідження асоціативних значень концептів НЕНАВИСТЬ \ HATRED серед носіїв української та англійської мов. Виявлено, що концепт ненависті в обох культурах асоціюється з глибокими негативними емоціями, однак в українському випадку частіше згадувалися такі аспекти, як ворожість на особистісному рівні, образи, несправедливість. В англійських респондентів переважали асоціації з соціальними й політичними конфліктами.

Ключові слова: концепт, емоційний концепт, вербалізація, когнітивна лінгвістика, україномовний художній дискурс, англомовний художній дискурс, асоціативне значення.

ABSTRACT

Olha Lipych. The concept of HATE/HATRED and its means of verbalisation. Qualification work for a master's degree. Speciality: 035 Philology (Applied Linguistics). Educational and professional programme Applied Linguistics. Translation and Computer Linguistics. Lesiia Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024, 94 p.

The master's thesis is devoted to the analysis of the emotional concept of hatred and its verbalisation in literary texts in Ukrainian and English.

The paper identifies the main approaches to the concept of "concept" and its structure. The typology of concepts is described and the specificity of the concept of HATE / HATRED is highlighted.

The theoretical aspects of the concept as a linguistic unit, including its typology, structure and main approaches to definition, are investigated. It is established that a concept is a cognitive and cultural unit that combines knowledge, emotions and associations associated with a certain phenomenon. The core and periphery of the concept are described.

It is found that English-language artistic discourse is marked by metaphorical diversity in the representation of hatred, in particular through the use of psychological metaphors that emphasise its destructive potential. Ukrainian artistic discourse, on the other hand, demonstrates a deeper connection with collective memory and historical experience, focusing on emotional expression through symbols and images associated with struggle and suffering.

It is shown that HATE as an emotional concept has universal features inherent in different linguistic communities, but at the same time demonstrates cultural differences. In Ukrainian culture, hatred is more often associated with personal conflicts or a sense of betrayal, while in English it is associated with social conflicts or collective action.

The article conducts an experimental study of the associative meanings of the concepts HATE \ HATRED among native speakers of Ukrainian and English. It was found that the concept of hatred in both cultures is associated with deep negative emotions, but in the Ukrainian case, such aspects as hostility at the personal level, insults, and injustice were mentioned more often. In the case of English respondents, associations with social and political conflicts prevailed.

Key words: concept, emotional concept, verbalisation, cognitive linguistics, Ukrainian-language artistic discourse, English-language artistic discourse, associative meaning.

ZUSAMMENFASSUNG

Olha Lypych. Das Konzept des HASSES/HASSES und seine Verbalisierung. Qualifikationsarbeit für einen Master-Abschluss. Fachrichtung: 035 Philologie (Angewandte Linguistik). Bildungs- und Berufsprogramm Angewandte Linguistik. Übersetzung und Computerlinguistik. Lesja Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024, 94 S.

Die Masterarbeit ist der Analyse des emotionalen Konzepts des Hasses und seiner Verbalisierung in literarischen Texten in ukrainischer und englischer Sprache gewidmet.

In dem Papier werden die wichtigsten Ansätze für den Begriff "Konzept" und seine Struktur aufgezeigt. Die Typologie von Konzepten wird beschrieben und die Besonderheit des Konzepts HASS / HASS wird hervorgehoben.

Die theoretischen Aspekte des Begriffs als sprachliche Einheit, einschließlich seiner Typologie, Struktur und der wichtigsten Definitionsansätze, werden untersucht. Es wird festgestellt, dass ein Konzept eine kognitive und kulturelle Einheit ist, die Wissen, Emotionen und Assoziationen im Zusammenhang mit einem bestimmten Phänomen vereint. Der Kern und die Peripherie des Begriffs werden beschrieben.

Es zeigt sich, dass der englischsprachige künstlerische Diskurs durch eine metaphorische Vielfalt bei der Darstellung von Hass gekennzeichnet ist, insbesondere durch die Verwendung psychologischer Metaphern, die sein zerstörerisches Potenzial betonen. Der ukrainische künstlerische Diskurs hingegen zeigt eine tiefere Verbindung zum kollektiven Gedächtnis und zu historischen Erfahrungen und konzentriert sich auf den emotionalen Ausdruck durch Symbole und Bilder, die mit Kampf und Leid verbunden sind.

Es wird gezeigt, dass HASS als emotionales Konzept universelle Merkmale aufweist, die in verschiedenen Sprachgemeinschaften zu finden sind, gleichzeitig aber auch kulturelle Unterschiede aufweist. In der ukrainischen Kultur wird Hass häufiger mit persönlichen Konflikten oder dem Gefühl des Verrats in Verbindung

gebracht, während er im Englischen mit sozialen Konflikten oder kollektivem Handeln assoziiert wird.

In dem Artikel wird eine experimentelle Studie über die assoziativen Bedeutungen der Begriffe HASS und HATRED bei ukrainischen und englischen Muttersprachlern durchgeführt. Es wurde festgestellt, dass das Konzept des Hasses in beiden Kulturen mit tiefen negativen Emotionen verbunden ist, aber im ukrainischen Fall wurden Aspekte wie Feindseligkeit auf persönlicher Ebene, Beleidigungen und Ungerechtigkeit häufiger genannt. Bei den englischen Befragten überwogen die Assoziationen mit sozialen und politischen Konflikten.

Schlüsselwörter: Konzept, emotionales Konzept, Verbalisierung, kognitive Linguistik, ukrainischsprachiger Kunstdiskurs, englischsprachiger Kunstdiskurs, assoziative Bedeutung.